

ÅRSREGNSKAPET OG SKATTEREGNSKAPET

MULIGHETER FOR FORENKLINGER – EN FORSTUDIE

RAPPORT AVGITT 15. MAI 2019

Av Hans Robert Schwencke, professor i regnskapsrett,
Handelshøyskolen BI.

1. Innledning og mandat

Gjennom mandatet av 14.november 2018 ble undertegnede bedt om å studere forskjellene mellom målingene¹ i årsregnskapet og skatteregnskap, herunder å foreslå endringer i begge regelverkene. Arbeidet er delvis gjort i samarbeid med førsteamanuensis i skatterett ved Handelshøyskolen BI, Eivind Furuseth.

Mandatet for forstudien følger vedlagt som vedlegg. Basert på mandatet, og de noe begrensede ressurser som er stilt til rådighet, har jeg funnet det naturlig å begrense forstudien til å gjelde aksjeselskaper. Aksjeselskaper er underlagt EU-rettens regnskapsregler, og skaper derfor større utfordringer når det gjelder forholdet mellom regnskap og skatt enn det som gjelder andre selskapsformer.

Årsregnskapet for aksjeselskaper skal avlegges i henhold regnskapsloven av 17.juli 1998, jf. lovens § 1-2 første ledd nr. 1. Loven inneholder regler for måling og presentasjon av overskudd/resultat i et gitt regnskapsår og måling og presentasjon av eiendeler, gjeld og egenkapital i balansen ved regnskapsårets slutt.

Aksjeselskaper skal også måle skattepliktige inntekter på årlig basis. Dette skal gjøres i medhold av skatteloven² kap. 14, som inneholder regler om skattemessig tidfesting av inntekter og kostnader.

Både regnskapsmessig overskudd og måling av skattepliktig inntekt tar utgangspunkt i registrering av gjennomførte transaksjoner, og det er viktig for begge målinger at denne registreringen skjer i henhold til bokføringsloven av 19.11.2004, inklusive forskrifter og «god

---

¹ Regnskapsrettslig kunne betegnelsen «innregning og måling» ha vært brukt. Problemstillingen omfatter således spørsmålet om en post skal kostnadsføres eller balanseføres.

² Lov om skatt av formue og inntekt (skatteloven) av 26.03.1999 nr. 14.

bokførings-skikk». Med utgangspunkt i denne felles registreringen av transaksjoner kunne det være nærliggende å tro at måling av overskudd i årsregnskapet og skatteregnskapet skulle være ganske lik. Dette er imidlertid ikke alltid tilfelle; de fleste målinger bygger på to separate regelverk som ofte gir forskjellige målinger i årsregnskapet og skatteregnskapet. Forskjeller i målingene kalles i regnskaps- og skatterettsterminologien for «midlertidige forskjeller». Omfanget av «midlertidige forskjeller» i Norge er antakelig mer omfattende enn ethvert annet europeisk land (Nobes and Schwencke 2006, p76-79).

I tillegg til de midlertidige forskjellene kan det henvises til de «permanente forskjeller» mellom regnskap og skatt. Slike forskjeller innebærer at enkelte regnskapsmessige inntekter og regnskapsmessige kostnader overhode ikke kommer i betraktning ved fastsettelse av skattepliktig inntekt. Det antas å være relativt mange permanente forskjeller i Norge sammenholdt med sammenlignbare land i Europa. Jeg har likevel ikke valgt å gå nærmere inn på en slik sammenligning denne forstudien, og foreslår derfor ingen endringer knyttet til permanente forskjeller.

Mandatet gir utreder en relativt stor fleksibilitet knyttet til forslag som kan fremmes- både knyttet til regnskapsregler og skatteregler. En sentral begrensning av mandatet er likevel knyttet til skattemessige saldoavskrivninger. Utredningen skal ikke foreslå noen endringer i disse skattereglene.

Forstudien er strukturert i følgende hovedpunkter

- Rettskilder innen regnskap og skatt (kapittel 2)
- Forholdet mellom regnskap og skatt; et historisk perspektiv og et fremtidsperspektiv (kapittel 3)
- Overordnede perspektiver på forenklinger knyttet til regnskaps- og skatteregulering (kapittel 4)
- Bør skattemessige saldoavskrivninger kunne føres som avskrivninger i regnskapet? (kapittel 5)
- Forenkling av skattereglene (kapittel 6)
- Ett i stedet for to regnskaper for små aksjeselskaper? (kapittel 7)
- Konklusjoner (kapittel 8)

2. Rettskilder innen regnskap og skatt

2.1 Innledning – to separate regelverk innen regnskap og skatt

Som nevnt innledningsvis har regnskapsretten og skatteretten forskjellige regler knyttet til måling av overskudd/skattepliktig inntekt.

I regnskapsretten bygger målingene i utgangspunktet på et «historisk kost»-prinsipp, og krever dessuten i stor utstrekning utøvelse av estimerer/skjønn for å måle eiendeler til en lavere verdi enn kostpris, slik at regnskapene skal bli informative for brukere.

Skatterettens overordnede prinsipp er «realisasjonsprinsippet», jf. sktl. kap. 14. I skatteretten har det fra lovgiversiden vært ønskelig med retts teknisk enkle regler der skjønn i fastsettelse av inntekter og kostnader spiller en marginal rolle både for skatteyter og skattemyndighetene. Ulikhetene i regelverkene bygger dermed på bevisste valg.

2.2 Måling i årsregnskap - rettskilder.

2.2.1 Innledning – EU rettens betydning

I motsetning til skatteretten bygger regnskapsloven på EU- rettens bestemmelser, dvs regnskapsdirektiver fra 1978 og 1983. Et nytt direktiv ble vedtatt i 2013, og dette er i ferd med å implementeres i Norge.(Europaparlamentet 2013)

Forholdet til EU-retten er av avgjørende betydning når eventuelle forenklingstiltak på regnskapsområdet skal vurderes. EU-retten begrenser handlingsrommet for den norske lovgiveren. Det kan for eksempel konstateres at norske skatteregler knyttet til varer, kundefordringer og avsetninger normalt ikke kan benyttes i årsregnskapet. Dette kommer jeg tilbake til senere.

2.2.2 Regnskapsloven og regnskapsstandarder

Som nevnt innledningsvis skal målingene i årsregnskapet følge reglene i regnskapsloven av 17. juli 1998.

Eiendeler skal inndeles i anleggsmidler og omløpsmidler og måles slik, jf. rskl. kap. 5

- Anleggsmidler skal avskrives og nedskrives (§ 5-3)
- Omløpsmidler skal måles etter «laveste verdis prinsipp» (§ 5-2)
- Dessuten foreligger spesifikke målereglene for forsknings- og utviklingsutgifter (§ 5-6), goodwill (§5-7), finansielle instrumenter (§ 5-8), valuta (§ 5-9), pensjonskostnader for små foretak (§5-10), leieavtaler for små foretak (§5-11) og langsiktige tilvirkningskontrakter for små foretak (§ 5-12).

Disse bestemmelsene danner den rettslige rammen for hvordan forskjellige eiendelstyper³ skal måles i regnskapet til norske aksjeselskaper. Detaljregler følger av god regnskapsskikk, jf. rskl. § 4-6, som blir konkretisert gjennom regnskapsstandarder som har vært utarbeidet av Norsk RegnskapsStiftelse (NRS) siden 1989.

Regnskapsstandardene utgitt av NRS er ansett som regnskapsfaglig bindende, se for eksempel framstillingen om bruk av standarder i høyesterettsdommer, vedlegg 1 i NOU 2015:10 Lov om regnskapsplikt.

Fram til 2010 var NRS svært aktiv i standardsettingen, og per 2019 foreligger en regnskapsstandard på de aller fleste sentrale regnskapsemner. Det er likevel verdt å merke

---

³ Gjelder også tilsvarende for gjeld, jf. rskl. § 5-13.

seg at det ikke finnes en regnskapsstandard på et så sentralt område som varige driftsmidler (inklusive avskrivninger). Årsaken til at det ikke er utarbeidet regnskapsstandarder etter 2010 er at NRS i den senere tid har prioritert å utarbeide en framtidsrettet regnskapsstandard basert på IFRS for SMEs, jf. forslaget til ny regnskapslov. (NOU 2015:10 Om lov om regnskapsplikt)

2.2.3 Særregulering for små aksjeselskaper

Denne studien er spesielt relatert til små aksjeselskaper, som er nærmere definert i rskl. § 1-6.

Som det framgår ovenfor er det gitt særlige forenklingsregler for små aksjeselskaper i bla rskl. §§ 5-10, 5-11 og 5-12. Slike forenklingsregler er egnet til å redusere omfanget av midlertidige forskjeller for små selskaper, se for eksempel muligheten til å benytte «fullført kontrakts metode» for langsiktige tilvirkningskontrakter i rskl. § 5-12. Av andre forenklinger kan fremheves fritak fra å utarbeide kontantstrømsanalyse og konsernregnskap, jf. rskl. § 3-2 annet ledd og fjerde ledd.

I tillegg til forenklingsmulighetene i regnskapsloven, er det innført flere forenklinger i en egen regnskapsstandard, NRS 8 God regnskapsskikk for små foretak. Her er det gitt flere unntaksregler som tar sikte å redusere omfanget av midlertidige forskjeller, eksempelvis knyttet til definisjon av anskaffelseskost for varer i standardens pkt 4.1.2 og kostnadsføring av investeringer av driftsmidler under 15000 i standardens pkt 4.3.2. I tillegg er særregler om periodisering av vedlikehold og grensetrekking mellom vedlikehold og påkostninger gitt i standardens pkt 4.3.2.1 og 4.3.2.3.

2.2.4 IFRS

Som følge av EØS-avtalen må norske børsnoterte selskaper avlegge årsregnskaper ved bruk av IFRS i stedet for etter regnskapslovens alminnelige regler, jf. rskl. § 3-9. Dette er et krevende regelverk som i større utstrekning enn regnskapsloven tillater eller krever (alt etter emne) at visse eiendeler skal måles til virkelig verdi. Plikt til å bruke IFRS gjelder ikke for enkeltsekskapenes regnskaper i et børsnotert konsern. Børsnoterte foretak som ikke er organisert som et konsern må imidlertid følge IFRS, jf. rskl. § 3-9 tredje ledd.

Alle norske aksjeselskaper kan anvende IFRS, jf. rskl. § 3-9 fjerde ledd. Det er svært sjelden at ikke-børsnoterte selskaper anvender dette omfattende regelverket på frivillig basis.

2.3 Skattemessig måling

Når det gjelder skatteretten har jeg valgt å integrere gjeldende rett i temaene som drøftes senere i forstudien, se kapittel 3-6.

3. Forholdet mellom regnskap og skatt - et historisk perspektiv og et fremtidsperspektiv

3.1 Innledning

Gjeldende norsk regnskapslovgivning – både regnskapslovens alminnelige regler og IFRS – er først og fremst utformet for å tilfredsstille informasjonsbehovene til brukerne av regnskapet. I utgangspunktet innebærer dette at lovgivningens løsninger ikke tar hensyn til rettsområder som skatterett og selskapsrett. Dette står i motstrid til situasjonen i en rekke andre europeiske land der årsregnskapets hovedfunksjon er ansett å danne grunnlaget for beskatning og utbytteutdeling. Dette gjelder spesielt kontinentaleuropeiske land, men i nordiske land som Finland og delvis også i Sverige, legges også regnskapet langt på vei til grunn for beskatning.

Historisk sett hadde også Norge hatt en slik «skatteorientert» regnskapsavleggelse, for eksempel ble skattemessige måleregler opprinnelig benyttet ved regnskapsmessig måling, for eksempel når det gjelder avskrivninger. Nedenfor er gjengitt hendelser/lovvedtak som viser «milepæler» i utviklingen i en «informasjonsretning».

3.2 1976: Ny regnskapslovgivning – fortsatt sterk skattebinding

Før endring i aksjeloven 4.juni 1976 var det i stor utstrekning slik at skatterettens måleregler (vurderingsregler) fullt ut ble gjennomført i målingene i det offisielle regnskapet for norske aksjeselskaper. Den nye aksjeloven inneholdt likevel regnskapsregler som hadde klare likhetstrekk med dagens regelverk.

Det var imidlertid en vesentlig forskjell på reglene fra 1976 og dagens regnskapslov. Målereglene i regnskapslovgivningen var «maksimumsregler» (avskrivninger skal for eksempel være «minst så høye som er fornuftig avskrivningsplan tilsier», omløpsmidler skal «ikke verdsettes høyere enn lavest av kostpris og markedes verdi», jf. aksjeloven av 4. juni 1976 § 11-10 fjerde ledd).

Betydningen av at målereglene var «maksimumsregler», var at eiendelene kunne måles i tråd med skattereglene også når disse ga *lavere* verdier enn det som følger av «laveste verdis prinsipp» (omløpsmidler) eller avskrivninger etter en «fornuftig avskrivningsplan» (varige driftsmidler). I praksis representerte skattereglene den nedre grense for måling av eiendeler i regnskapet (Handeland and Schwencke 1985, p 93). Dette ble oppfattet som en praktisk løsning, og er åpenbart interessant sett i sammenheng med mandatet for denne utredningen. Samtidig kunne det jo åpenbart argumenteres for at regnskapene ikke ble utformet med utgangspunkt i et ønske om å gi brukerne økonomisk informasjon. Dette ble etter hvert sett på som et regnskapsproblem.

Mot slutten av 1970-tallet igangsatte derfor Den norske Revisorforening⁴ et arbeid med å utgi uttalelser om «god regnskapsskikk». Blant annet ble det utformet regler om å splitte de skattemessige avskrivningene i resultatregnskapet i «bedriftsøkonomiske» avskrivninger og «årsoppgjørdisposisjoner» som inneholdt differansen mellom slike avskrivninger og de fulle skattemessige avskrivninger (Handeland and Schwencke 1985, s 225).

Det er interessant å kunne konstatere at regelverket fra 1976 har sterke likhetstrekk med regnskapslovgivningen i kontinentaleuropa og i Finland/Sverige i dag. Systemet med avskrivningsdifferanser som årsoppgjørdisposisjoner er blitt kalt «the ingenious Swedish model» (Flower 1994, s 249). Den er fortsatt i bruk en rekke steder, for eksempel i Sverige og Tyskland (Haller 1992).

3.3 1984: Innføring av «koblingsmodellen»

Skillet mellom regnskapsmessige og skattemessige avskrivninger ble fram til 1983 bare gjennomført i resultatregnskapet. Dette innebar at målingen av eiendeler (f.eks. varige driftsmidler) i balansen ble fullt ut styrt av skattereglene. Innføringen av skattemessige saldoavskrivninger fra 1982/83, da avskrivninger skattemessig ble gjennomført på gruppenivå, førte til en økende debatt om regnskapsmessige og skattemessige avskrivninger burde innføres også med virkning for den regnskapsmessige balansen. Allerede i 1983 var en slik «koblingsmodell» tatt i bruk av enkelte foretak. Før saldoavskrivningene kom, ble «midlertidige forskjeller» (for eksempel «tilleggsavskrivninger») vist separat i årsregnskapet, men likevel fratrukket eiendeler i den regnskapsmessige balansen.

En tolkningsuttalelse fra handelsminister Asbjørn Haugstvedt av 24. august 1984 (Handeland and Schwencke 1985, s 223 f) åpnet for at «koblingsmodellen» kunne anvendes med virkning fra 1984. Modellen innebar altså at det ikke lenger skulle være nødvendig at målingen av eiendeler i balansen skulle baseres på skattereglene. Eiendelene kunne i stedet måles ut ifra anskaffelseskost redusert med regnskapsmessige («fornuftige», jf. aksjeloven av 4. juni 1976 § 11-10 fjerde ledd) avskrivninger. Slik økning av eiendelssiden i balansen reiste spørsmål om hva som etter omleggingen representerte regnskapsmessig balanseført verdi. (Schwencke 1985) Overgangen til koblingsmodellen viste seg likevel å bli gjennomført uten vesentlige problemer i praksis.

3.4 1992: Innføring av utsatt skatt

Med virkning fra 1992 vedtok Stortinget en «skattereform» som innebar at et «realisasjonsprinsipp» ble innført skattemessig i Norge, jf pkt 3.5 nedenfor. Skattereformen innebar også at regnskapsrettens materielle innhold ble langt mindre viktig enn tidligere for fastsettelse av skattepliktig inntekt.

---

⁴ Den gang var navnet på foreningen Norges Statsautoriserte Revisorers Forening

Realisasjonsprinsippet innebar også at enkelte regnskapsmessige kostnader ikke ble ansett som fradragsberettiget for skattemessige formål før på et senere tidspunkt (sammenlignet med den regnskapsmessige behandlingen). Et illustrerende eksempel på dette er ukurans på varer. Verdifallet på slike varer anses som regnskapsmessig kostnad straks et slikt verdifall kan konstateres, jf rskl § 5-2. For skattemessige formål må de aktuelle varer realiseres før en eventuell verdireduksjon på varene gir skattemessig virkning.⁵

Ukurans på varelageret er et eksempel på «skattereduserende midlertidig forskjell», det vil si at regnskapsmessig verdi på eiendelen kan bli lavere enn den skattemessige.

I 1992 ble det konstatert at «koblingsmodellen» ikke var tilrettelagt for å kunne behandle skattereduserende midlertidige forskjeller i regnskapet. (NOU 1992:29 -Regnskapsføring av skatter) Det ble derfor argumentert for at modellen måtte erstattes med en rendyrket «utsatt skatt»-modell, som bl. a. var kjent fra regnskapsregelverket i Storbritannia, USA og IFRS.

En må altså konstatere at skattereformen av 1992 bidro til en endring i regnskapsretten som ga norsk regnskapsrett en internasjonal dimensjon. En slik dimensjon ser ut til å mangle i selskapsregnskapene i naboland som Finland og til en viss grad også Sverige. Den sterke bindingen mellom regnskap og skatt finnes fortsatt i disse landene, og det har nok skapt enkelte utfordringer når det gjelder tilpasning til IFRS.

3.5 Situasjonen etter 2005 – regnskapsretten uten skatterettslig betydning

I forbindelse med skattereformen i 1992 ble det vurdert å innføre realisasjonsprinsippet som generell hovedregel for skattemessig tidfesting. Resultatet av skattereformen av 1992 ble imidlertid at regnskapsprinsippet (bindingen mellom regnskap og skatt) ble beholdt for skattytere som var regnskapspliktige. For skattytere som ikke var regnskapspliktige ble realisasjonsprinsippet innført.

Høsten 2005 ble siste rest av kobling mellom regnskap og skatt fjernet for regnskapspliktige skattytere. Frem til lovendringen i 2005 var den formelle hovedregelen for disse at årsregnskapet avgjorde når inntekter og kostnader ble beskattet. Ulike regnskapsregler for ulike skattytere kunne ha således direkte betydning for den skattemessige tidfestingen. I lov av 9. desember 2005 (lov nr. 116) ble regnskapsprinsippet opphevet skatterettslig med virkning fra og med 2005. Regnskapsprinsippet hadde da i nærmere 100 år fungert som en skatterettslig tidfestingsregel. Begrunnelsen for endringen i 2005 var at man da fikk et tosporet system i regnskapsretten. Skattyter skulle enten avlegge regnskapet etter internasjonale regnskapsstandarder (IAS/IFRS) eller etter regnskapslovens system, jf. rskl. § 3-9 (3) og (4).⁶ I praksis betød neppe lovendringene i 2005 mye for forholdet mellom regnskap og skatt i Norge.

---

⁵ Sktl. § 9-2 inneholder nærmere regler når det skattemessig foreligger en realisasjon.

⁶ Hauge 2012 side 63 flg.

Selv om det formelt sett i 2005 ble et skille mellom regnskap og skatt, ble det således antatt at Finansdepartementet i 2005 ved innføringen av realisasjonsprinsippet i det alt vesentligste videreførte gjeldende rett før 2005 (hvor den skatterettslige tidfestingen baserte seg på den regnskapsrettslige tidfestingen), jf. Ot.prp. nr. 26 (2005-2006) pkt.

6.1.2.1:

«Departementets gjennomgang av regnskapsprinsippets faktiske betydning ved beskatningen, viser at innføring av realisasjonsprinsippet i det alt vesentlige vil innebære videreføring av gjeldende rett.»

Innføring av realisasjonsprinsippet var ifølge Finansdepartementet i samsvar med uttalte intensjoner for de tidfestingsregler som ble vedtatt ved skattereformen i 1992 og det syn som i hovedsak hadde vært lagt til grunn i ligningspraksis før Shell-dommen. Og videre uttalte Finansdepartementet at innføring av et generelt realisasjonsprinsipp ville innebære at det ble bedre symmetri mellom tidfestingsreglene for inntekt og fradrag samt at realisasjonsprinsippet hindret mulighetene for oppbygging av skattekreditter og forenklet den ligningsmessige behandling.⁷

En annen fordel med realisasjonsprinsippet var ifølge Finansdepartementet at en innføring av et realisasjonsprinsipp ville likebehandle skattyter uavhengig av den regnskapsmessige behandlingen skattyter hadde valgt. Dersom den skattemessige tidfestingen fortsatt skulle ha vært basert på regnskapet måtte de ulike avsetningsregler etter regnskapsloven og IFRS nøytraliseres på andre måter.

Hva gjaldt spørsmålet om skattemessig fradrag for fremtidige avsetninger innebar innføringen av realisasjonsprinsippet i 2005 et fravik fra hva Høyesterett la til grunn i Shell-dommen.⁸ Dette ble særlig løst ved at det i sktl. § 14-2 ble inntatt en særskilt bestemmelse om at realisasjonsprinsippet ikke gjelder fradrag for kostnader knyttet til oppfyllelsen av framtidige handle- eller tåleplikter (sktl. § 14-2 (2) siste pkt.).

I forbindelse med innføringen av et skatterettslig realisasjonsprinsipp, og således et skille mellom regnskapsmessig og skattemessig periodisering, er det viktig å få fram at forut for skattereformen i 1992 var den formelle selskapskattesatsen over 50%. Det var således av stor økonomisk betydning for skattyter å skattemessig få fradrag for en kostnad så tidlig som mulig og skyve på tidfestingen av inntekter. Når regnskapet jevnt over ga en gunstig (sammenlignet med det skatterettslige realisasjonsprinsippet som ble innført i 1992) tidfesting for skattyter, var det av stor interesse for skattyter å "presse" regnskapsprinsippene slik at det ga en gunstig skattemessig tidfesting av kostnader og inntekter.

---

⁷ Ot.prp. nr. 26 (2005-2006) pkt. 6.1.2.1.

⁸ Rt. 2004 s. 1921. Shell-dommen innebar at det for regnskapspliktige, slik reglene var forut for 2005, hadde skattyter fradragsrett for de fleste regnskapsmessige avsetninger til framtidige kostnader, herunder slik at avvikende løsninger om behandling av framtidige kostnader som måtte følge av IFRS, vil få skattemessig virkning.

Ved skattereformen i 1992 ble skattegrunnlagene betraktelig utvidet og skattesatsen ble satt ned til 28%. Skattesatsen er ytterligere satt ned siden 1992 og per mai 2019 er satsen 22%. Dersom det i dag hadde vært en, helt eller delvis, kobling mellom den regnskapsmessige og skattemessige tidfestingen, ville det ha vært et mindre økonomisk insitamant til å "presse" den regnskapsmessige tidfestingen for å få til en gunstig skattemessig tidfesting. Og dette gjelder særlig dersom det kun er snakk om små periodiseringsforskjeller mellom regnskapsretten og det skatterettslige realisasjonsprinsippet.

Dette er viktig bakgrunnsinformasjon når denne forstudien i kap. 4 og 6 vurderer hvorvidt det er hensiktsmessig å la den regnskapsmessige tidfestingen i begrenset grad være bestemmende for den skattemessige tidfestingen. En eventuell fremskyndet tidfesting som følge av at regnskapsretten tidfester en kostnad tidligere enn hva som følger av realisasjonsprinsippet per i dag, vil således ha en ganske annen provenyvirkning sammenlignet med tilfellet før innføringen av realisasjonsprinsippet i 1992.

IFRS vil åpenbart få stadig større innflytelse som regnskapspråk innen EU/EØS-området. Stadig flere EU/EØS-land utvikler sin nasjonale regnskapsrett på grunnlag av IFRS for SMEs. Dette kan påvirke forholdet mellom regnskap og skatt i Europa.

Selv om gjeldende skattelovgivning i hovedsak ikke inneholder noen direkte referanse til regnskapsretten i Norge, kan regnskapsretten være en rettskilde av betydning også i skattesaker. Schwencke har drøftet regnskapsrettens rolle i skattedommer knyttet til grensetrekking mellom goodwill og konsesjon (Schwencke 2007) og grensen mellom egenkapital og gjeld (Schwencke 2003).

En gjennomgang av høyesterettsdommer på regnskapsområdet inngår dessuten som vedlegg til komiteinnstilling NOU 2015: 10 Lov om regnskapsplikt. De fleste av de kommenterte dommene er knyttet til forholdet mellom regnskap og skatt.

3.6 Forslag til ny regnskapslov, NOU 2015:10 Lov om regnskapsplikt

Regnskapslovutvalget, som hadde vært i arbeid siden september 2014, avga 26. juni 2015 sin første innstilling med forslag til ny regnskapslov til erstatning for den någjeldende regnskapsloven. Lovforslaget representerer en norsk implementering av EUs regnskapsdirektiv fra 2013.

Den viktigste nyheten i lovforslaget er at loven legger opp til å lage en norsk regnskapsstandard som i praksis innfører «IFRS for SMEs» (IFRS for små og mellomstore foretak) for alle norske mellomstore foretak.

Tilpasningen til IFRS for SMEs gjøres som «bindende regnskapsstandarder» (jf. lovforslagets § 1-3 annet ledd), noe som i praksis innebærer at tilpasningene foreslås gjennomført gjennom forskrift.

Det kan hevdes at lovforslaget representerer et oppgjør med tradisjonelt norsk regnskap etter regnskapsloven av 1998, spesielt med de «resultatorienterte» grunnleggende prinsippene som lovgivningen hittil har bygget på. Transaksjonsprinsippet,

opptjeningsprinsippet og sammenstillingsprinsippet i rskl. § 4-1 første ledd nr 1, 2 og 3 har delvis vært ansett til hinder for tilpasning til internasjonalisering. IFRS for SMEs som er foreslått lagt til grunn i NOU 2015: 10, bygger derimot på en «balanseorientering», og regelverket inneholder bl.a. definisjoner av eiendeler og gjeld.

Selv om det tilsynelatende er en viss forskjell mellom dagens resultatorienterte prinsipper og IFRS/IFRS for SMEs, har prinsippene vært fortolket slik at det har vært få konflikter mellom regelverkene. Det har derfor vært mulig for Norsk RegnskapsStiftelse (NRS) å utgi norske regnskapsstandarder som normalt er i tråd med IFRS-løsninger. En eksplisitt innføring av IFRS for SMEs, slik regnskapslovutvalget legger opp til, er klargjørende, men er i realiteten ingen betydelig regnskapsreform. På enkelte områder innebærer imidlertid forslaget faglige endringer. Spesielt gjelder dette adgangen eller plikten til å måle visse eiendeler til virkelig verdi.

Lovforslaget tar ikke bare ut de resultatorienterte grunnleggende prinsippene, men også den velkjente rettslige standarden «god regnskapsskikk», jf. rskl. § 4-6. I vedlegg 1 til innstillingen (NOU 2015:10 Om lov om regnskapsplikt) gjengis en utredning av undertegnede om «Norske domstolers tolkning av god regnskapsskikk», hvor det bl.a. heter:

«Høyesterett henviser altså i flere tilfeller til regnskapsstandarder, og ser ut til å mene at disse utgjør gjeldende regnskapsrett. I realiteten må dette innebære at Høyesterett anser at standardene utgjør «god regnskapsskikk», jf. rskl § 4-6. Det ser imidlertid ikke ut til at noen av høyesterettsdommene eksplisitt drøfter forholdet mellom den rettslige standarden «god regnskapsskikk» og de enkelte regnskapsstandardene.»

Høyesterett ser altså ikke ut til å legge eksplisitt vekt på en fortolkning av den rettslige standarden «god regnskapsskikk» i rskl. § 4-6. I stedet går Høyesterett langt i å henvise til de enkelte regnskapsstandardene, og indirekte legger retten dermed til grunn at regnskapsstandardene representerer «god regnskapsskikk». På denne bakgrunn fremstår det som forståelig at utvalget ikke har valgt å videreføre lovfesting av den rettslige standarden «god regnskapsskikk» i forslaget til ny regnskapslov. Utvalget mener at det er tilstrekkelig at regnskapsstandardene blir rettslig bindende.

Den rettslige standarden «god regnskapsskikk» kunne kanskje bli savnet når det oppstår regnskapsspørsmål som ikke kan løses ut fra ordlyden i en av standardene i IFRS for SMEs. I slike tilfeller kommer imidlertid prinsippreglene i IFRS for SMEs kap. 10.4 jf. også kap 2, til hjelp. Prinsippreglene i IFRS for SMEs kan gi anvisning på hvilke hensyn som skal vektlegges ved løsning av uregulerte regnskapsspørsmål.

De viktigste delene av NOU 2015:10 har ennå ikke blitt fremmet som proposisjon fra regjeringen. I stedet har Finansdepartementet bedt Finanstilsynet om å foreslå en «minimumsimplementering» av direktivet. Denne begrensningen av mandatet har vært kritisert av undertegnede (Schwencke 2019a, s13) og av Den norske Revisorforening (Hanstad 2019, s7) uten at dette har hatt betydning for mandat og utfall av utredning. Det endelige lovforslag forelå innen 1.april 2019. Forslaget innebærer så vidt vites ingen vesentlige materielle konsekvenser for regnskapsavleggelsen for norske aksjeselskaper.

Det mest urovekkende med gjeldende situasjon på regnskapsområdet er antakelig at Norsk RegnskapsStiftelse ikke lenger utarbeider eller vedlikeholder regnskapsstandarder. I et brev av desember 2017 argumenterte stiftelsen for at innføring av IFRS for SMEs ikke skaper ekstra regnskapsbyrder for norske selskaper. Argumentasjonen dokumenteres gjennom en grundig sammenligningsstudie mellom gjeldende regler og IFRS for SMEs.

4. Overordnede perspektiver på forenklinger knyttet til regnskaps- og skatteregulering

4.1 Innledning

Sammenlignet med andre europeiske land står altså Norge helt i «fremste» rekke når det gjelder omfanget av forskjeller mellom regnskapsmessige og skattemessige måleregler, dvs. omfanget av «midlertidige forskjeller». Fra et regnskapsmessig perspektiv kan dette hevdes å være en fordel, da regnskapsretten kan utvikles uten at det får skattemessige konsekvenser. Samtidig kan et slikt system være unødig komplisert, kostnadskrevenende og til dels uforståelig for foretakene. Det er derfor - i tråd med mandatet - naturlig å undersøke om de to sett av regler bør kunne harmoniseres, dvs bli likere.

Sett fra et overordnet perspektiv kan harmoniseringen av regelsettene skje på tre forskjellige måter:

- A. De spesifikke skattereglene oppheves, helt eller delvis, slik at beskatningen i hovedsak i stedet bygger på årsregnskapets måleregler.
- B. Regnskapsreglene kan endres maksimalt innenfor rammen av EU - direktivene, slik at de mest mulig tilpasses eksisterende skatteregler.
- C. Justeringer av både regnskapsregler og skatteregler kan gjennomføres, slik at forskjellene i regelverkene derved reduseres.

Når valget mellom de tre alternativene skal gjøres, er det viktig å være bevisst de forskjellige hensyn som gjør seg gjeldende. Regnskapsretten er preget av at reglene skal gi informative regnskaper, gjerne basert på internasjonalt anerkjente prinsipper. Slike prinsipper vil i stor utstrekning innebære skjønnsutøvelse. Når dette er sagt, må det også presiseres at behovet for informative regnskaper kan variere, og dette hensynet gjør seg særlig gjeldende blant børsnoterte foretak og andre større foretak.

Norsk skatterett er også basert på internasjonale aksepterte prinsipper, men det nasjonale spillerommet er likevel større enn innen regnskapsretten. I skatteretten er det et evig dilemma om skattereglene skal være retts tekniske enkle, eller om regelen skal utformes med et betydelig skjønnelement. Jo større grad av skjønn, jo større rettsusikkerhet og økte etterlevelseskostnader både for skattyter og skattemyndighetene. Og i motsatt fall, jo mer stringente regler, jo enklere er reglene å forholde seg til og rettsusikkerheten og etterlevelseskostnadene reduseres.

4.2 Nærmere analyse av de tre alternativene i lys av de overordnede hensyn

4.2.1 A. Oppheving av skatteregler – helt eller delvis.

Den grunnleggende tanke under dette alternativet er å oppnå forenkling for aksjeselskapene ved å bygge fastsetting av skattepliktig inntekt på regnskapsmålinger basert på regnskapsretten. I Norge hadde vi i stor utstrekning et slikt system tidligere, men endringer i skatteloven i 1992 og senere i 2005 fjernet de aller fleste eksempler på slik kobling.

I de fleste andre land er det mer vanlig enn det har vært i Norge å bygge skatteretten på regnskapet – et system som altså Norge hadde for en del år tilbake. Skatteadvokat Einar Harboe, som i sin tid var ansatt i Finansdepartementet og utarbeidet forslaget til dagens saldossystem, går i en artikkel (Harboe 2004, s 203-207) inn for en slik løsning. Han uttrykker i sin konkluderende bemerkning:

«Jeg mener tiden er moden for å vurdere oppbygningen av regnskaps -og skatteregler på nytt, i lys av utviklingen av regnskapsreglene. Mitt spørsmål er hvorvidt de særskilte skatteregler kan nedbygges i vesentlig grad, slik at skattytere kan forholde seg til ett regelverk i stedet for to. Antakelig vil dette kunne gi meget store forenklingseffekter, selv om det fortsatt vil måtte beholdes en kjerne av særskilte skatteregler.

For næringsdrivende vil forenklete regler bety reduserte kostnader. Dette er viktig, men i tillegg kommer at en forenkling som skissert også vil kunne oppleves som et brudd med en stabil utvikling i negativ retning, der regelverket, inkludert rapporteringskravene, blir mer og mer kompliserte hvert eneste år. Da vil det også bli mer meningsfylt å fastholde et krav til aktsomhet for den enkelte næringsdrivende ved innlevering av oppgaver til ligningsmyndighetene. At skatteetatens arbeid også kan forenkles gjennom en reform som skissert, burde heller ikke være noen ulempe.»

Den forenklingsretning som Harboe gjør seg til talsmann for er åpenbart fornuftig. På den annen side er det jo et faktum at regnskapsretten på flere områder angir forskjellige løsninger for store og små foretak, og dessuten inneholder større grad av skjønnsutøvelse enn det som følger av dagens skatteregler. Av skattepolitiske grunner regner undertegnede med at forskjellene og skjønnsutøvelsen anses som uheldig fra et skatteperspektiv.

Det kan hevdes at skattyter i stor utstrekning, gjennom bruk av forsiktig skjønnsutøvelse kan oppnå urimelig lav ansettelse av skattepliktig inntekt det aktuelle år. Ofte vil dette reverseres allerede året etter, for eksempel ved nedskrivning av varelager og kundefordringer.

Et annet negativt aspekt med å bygge beskatningen direkte på regnskapet, kan være at ønsket om lavere beskatning kan føre til at målingene i årsregnskapet blir konservative og til dels feil. En slik nær binding kan altså ha betydelig negativ effekt på informasjonsverdien i regnskapet.

Min foreløpig overordnede konklusjon er at nedbygging av skattereglene ikke bør foreslås på generelt grunnlag.

På enkelte områder kan dette likevel være aktuelt; se for eksempel behandling av valuta i kapittel 6. Årsaken til at det kan anses formålstjenlig å bygge på årsregnskapet for valuta, er at den regnskapsmessige behandlingen ikke trenger utøvelse av skjønn, og at regnskapsreglene i hovedsak er lik for alle aksjeselskaper uavhengig av størrelse.

4.2.2 B. Maksimal endring av regnskapsreglene.

Den grunnleggende tanken under dette alternativet er å oppnå forenkling ved å tillate at måling av eiendeler/gjeld som framkommer ved bruk av skattemessige måleregler, kan gjennomføres i årsregnskapet, for eksempel slik at det skattemessige saldosystemet tas inn i regnskapet uten at selskapene behøver å foreta noen egne regnskapsmessige målinger. Argumentene mot en slik løsning kan deles i to:

1. EUs konsoliderte regnskapsdirektiv (Europaparlamentet 2013) inneholder regler som må implementeres i Norge. Disse setter grenser for i hvilken utstrekning skatteregler kan benyttes i regnskapene. Dette innebærer for eksempel at ukurans på varer og tapspotensiale på kundefordringer må regnskapsføres, (art 6 c) iii)) Når det gjelder avskrivninger er forholdet til direktivet er nærmere drøftet i pkt 5.
2. Skattereglene er pr i dag utformet på en relativt rigid måte slik at økonomisk skjønn ikke kan benyttes for å fastsette skattepliktig inntekt. Det er derfor en viss fare for at regnskapsavleggelse basert på skattereglene bryter med krav til skjønnsutøvelse og derfor er uheldig fra en informasjonssynspunkt. Jeg antar at dette argumentet er spesielt tungtveiende for større selskaper.

Det bør legges til at det i Norge tidligere har vært foreslått at *mindre foretak* skal kunne benytte skatteregler i årsregnskapet. I 1993 foreslo et klart flertall i regnskapslovutvalget (NOU 1993:2 Differensierte krav til årsoppgjør, s 67) at skatteregler skal kunne benyttes i årsregnskapet for små foretak. Forslaget ble fremmet før EU-direktivene ble implementert i Norge og derved satte grenser for regnskapsretten. Forslaget gjaldt foretak som enten hadde omsetning under 10 mill, eller balansesum under 10 mill, eller hadde under 10 ansatte. På grunn av implementering av direktivene noe senere, ble forslaget ikke tatt til følge. I stedet fikk vi dagens regnskapslov av 17.7.1998.

Temaet om mulig bruk av skatteregler i årsregnskapet ble drøftet på nytt da EU i begynnelsen av 2000-tallet vurderte å frita «mikroaksjeselskaper» fra regnskapsplikt etter EU-direktivene. I den forbindelse foreslo Den Norske Revisorforening at mikroaksjeselskaper skal kunne benytte skattereglene i årsregnskapet (Knudsen and Husaas 2009, s 17-20)

Innspillene fra 1993 og 2009 viser at det av mange oppleves som ønskelig å benytte skattereglene i årsregnskapet for de minste aksjeselskapene. Dette må som nevnt ovenfor imidlertid gjennomføres innenfor rammen av aktuelle direktivkrav.

Spørsmålet er så hvilken gruppe av aksjeselskaper som kan gis tillatelse til å benytte slike maksimale forenklinger av regnskapsreglene innenfor direktivrammene.

«Små foretak» (jf rskl § 1-6) er den første aktuelle størrelsesgruppe. To av følgende tre kriterier er oppfylt for å kunne defineres som små:

- Salgsinntekter under 70 mill
- Balansesum under 35 mill
- Gjennomsnittlig antall ansatte 50

Opplysninger fremkommet fra skattedirektoratet tilsier at denne gruppe selskaper i antall utgjør over 95 % av norske aksjeselskaper. Regnskapsloven og en egen regnskapsstandard (NRS 8) inneholder spesielle regnskapsregler for den typen selskaper.

Disse selskapene kan være relativt store, for eksempel omsetning 70 mill. Slik jeg ser det, er det likevel tillatt og akseptabelt at en rekke skatteregler kan anvendes i regnskapet.

Etter EU-retten kan nasjonalstatene velge å utarbeide særlige forenklingsregler for de såkalte «mikroselskapene». Dette er selskaper hvor to av disse tre kriteriene må tilfredsstilles, se EU-direktivet fra 2013 art 3.1. (Europaparlamentet 2013)

- Salgsinntekter under 7 mill
- Balansesum under 3,5 mill
- Gjennomsnittlig antall ansatte 10

Disse selskapene utgjør drøyt 75 % av norske aksjeselskaper. Det må antas at brukernytten for regnskapsbrukerne av årsregnskapene for disse selskapene er klart lavere enn små foretak generelt. Generelt må det her være fullt ut akseptabelt å benytte spesifikke skattemålingsregler i årsregnskapet såfremt de ikke bryter med EU-retten.

Regler om mikroselskaper er ikke innført i Norge, og er heller ikke foreslått innført av regnskapslovutvalget (NOU 2015:10 Om lov om regnskapsplikt). Direktivets særregler om slike selskaper er ikke knyttet til forholdet til skatteretten eller forenklinger knyttet til regnskapsdirektivets måleregler. Jeg finner det likevel naturlig å drøfte om særregler bør innføres, da regnskapets betydning for brukergrupper altså åpenbart er mindre for slike små selskaper. Jeg mener at direktivets fleksibilitet bør utnyttes maksimalt for denne type selskaper.

I praksis er det innen temaet avskrivninger at det største forenklingspotensialet mellom regnskap og skatt foreligger. For at de minste selskapene (mikroaksjeselskapene) skal få slippe å beregne avskrivninger to ganger, både regnskapsmessig og skattemessig, mener jeg at skattemessige saldoavskrivninger som bør kunne gjennomføres i årsregnskapet for denne gruppen av selskaper.⁹

Etter min oppfatning er det neppe nødvendig å endre regnskapsloven for å innføre slike forenklingsregler for mikroselskapene. Det er antakelig tilstrekkelige å klargjøre forenklingene gjennom presiseringer i regnskapsstandard NRS 8. Denne standarden omfatter «små foretak» i regnskapslovens forstand, men det kan neppe være noe til hinder

---

⁹ Personlig mener jeg dette også gjelder hovedgruppen «små foretak», men her er det noe større usikkerhet om konklusjonen. Det vises til kapittel 5,7 og 8.

for at den omfatter særregler for «mikroselskapene» hvis det er behov for det. Et alternativ kan være å innføre en definisjon av mikroselskaper i regnskapsloven, for deretter å endre avskrivningsreglene for denne gruppen selskaper. Se nærmere i kapittel 5.

4.2.3 C. Justeringer av både regnskapsregler og skatteregler gjennomføres, slik at forskjellene i regelverkene derved reduseres.

Under A og B ovenfor har jeg på overordnet nivå redegjort for og drøftet to ytterpunktene i forenklingstiltak. Under A tenker jeg meg at skattereglene endres betydelig, slik at måling skattemessig primært bygger på et regnskap avlagt etter regnskapsloven og god regnskapsskikk. Under B tar jeg det motsatte utgangspunktet, dvs at skattereglene benyttes i regnskapet- i hovedsaken bare begrenset av EU-direktivets krav.

Det er åpenbare svakheter ved begge disse løsningene. Løsning A kan likevel være delvis aktuell i unntakstilfeller (for eksempel måling av valuta). Løsning B kan delvis være aktuelle for små foretak (eventuelt mikroaksjeselskaper) innenfor et område som for eksempel avskrivninger, se nærmere kapittel 5.

De fleste av de fagemner der det kan være behov for tilpasning mellom regnskap og skatt, bør etter min oppfatning bedømmes hver for seg, og hvor det kan være aktuelt å endre både dagens regnskapsregler og dagens skatteregler. Det bør bero på en konkret vurdering av om det er regnskapsreglene eller skattereglene som primært bør justeres.

Jeg vil avslutningsvis påpeke at regnskapsretten åpenbart vil være mer fleksibel i den forstand at det er behov for mer detaljregler for store foretak, se for eksempel regnskapslovutvalgets forslag i 2015:10 Ny regnskapslov. Skatteretten har motsetningsvis behov for like regler for alle foretak uavhengig av størrelse.

For å oppnå forenklinger mener vi på dette grunnlag at det på noen områder vil være naturlig å utarbeide nye skatteregler som er utformet slik at små foretak må kunne anvende skattereglene i årsregnskapet uten at midlertidige forskjeller behøver å foreligge, se nærmere drøftelser i kapittel 6. For større foretak kan det også arbeides mot en harmonisering av regelverkene, men det er neppe til å unngå at midlertidige forskjeller må beholdes i en viss utstrekning for slike selskaper.

5. Bør skattemessige saldoavskrivninger kunne føres som avskrivninger i regnskapet?

5.1 Innledning, definisjon og avgrensning

Driftsmidler skal regnskapsmessig avskrives «etter en fornuftig avskrivningsplan», jf rskl § 5-3 annet ledd. Avskrivninger har vesentlig betydning for måling av regnskapsmessig overskudd og for måling av driftsmidler i balansen. I et regnskapsperspektiv skal ikke avskrivninger måle verdifall, men representere en fornuftig fordeling av driftsmidlets anskaffelseskost over dets levetid, dvs i tråd med sammenstillingsprinsippet i rskl § 4-1

første ledd nr 3. Avskrivningssatser fastsettes ved skjønn og eventuelle gevinster/tap må måles pr driftsmiddel og vises som inntekt/kostnad i resultatregnskapet.

Om avskrivninger heter det videre i litteraturen:

«Avskrivninger i regnskapsmessig forstand er en planmessig fordeling av anskaffelseskost for et driftsmiddel på grunnlag av forventet forbruk av driftsmidlet». (Schwencke 2019b, s422)

Det er verd å merke seg at driftsmidler er det eneste sentrale måletema hvor det ikke foreligger en egen regnskapsstandard fra Norsk RegnskapsStiftelse. Temaet skaper likevel få vesentlige tolkningsproblemer i praksis.

Det fremstår kanskje som noe unødig at avskrivninger i *skattemessig* forstand – i motsetning til et regnskapsperspektiv- antas å representere «økonomisk verdifall», se for eksempel St. Melding nr 4 (2015-2016) pkt 1.3.6. Forskjellig valg av forklaringsmodell på avskrivninger mellom regnskap og skatt er likevel ikke utslagsgivende for forståelse av regelverkene. Avskrivningssatser innen saldosystemet fastsettes i lovgivningen, og loven definerer dessuten driftsmiddelsgrupper, noe som innebærer at det for eksempel ikke er nødvendig å måle gevinst/tap ved realisasjon pr driftsmiddel skattemessig når det gjelder saldogruppe a,c og d.

Ut ifra mitt mandat er det i utgangspunktet ønskelig å foreslå reduksjon i forskjellene mellom regelverkene. I mandatet for denne utredningen heter det imidlertid bla på s 2:

«I utredningen skal det avgrenses mot saldoavskrivningsreglene i skattelovens kapittel 14. Dette er et område som nylig har vært evaluert, jf. NOU 2014:13 *Kapitalbeskatning i en internasjonal økonomi* og i Meld. St.4 (2015-2016) *Bedre skatt – En skattereform for omstilling og vekst.*»

Med utgangspunkt i denne begrensningen kan altså ikke undertegnede foreslå endringer i saldosystemet. Hovedspørsmålet er i stedet om det bør være mulig og fornuftig å benytte skattemessige saldoavskrivninger i årsregnskapet.

Det er interessant at NOU 2014:13 anbefaler at systemet ikke endres. Det hevdes også i Meld. St. 4 (2015-16) pkt 1.3.6 bl. annet at

«Saldosystemet er godt innarbeidet i næringslivet og har betydelige administrative fordeler sammenlignet med for eksempel lineære avskrivninger.»

Dessuten hevdes det å være en fordel at det kan opereres med samlesaldi, dvs. felles avskrivningskonti. (NOU 2014:13, s 243)

Jeg ønsker for egen del å presisere at saldosystemet ikke fremstår som spesielt enkelt når man tar hensyn til at næringslivet også er forpliktet til å følge regnskapsmessige avskrivninger og regnskapsmessige målinger av gevinst og tap ved salg av hvert enkelt driftsmiddel. Ser man regnskapsplikter og skatteplikter i sammenheng kan det etter min oppfatning være gode grunner for å justere skattereglene. Jeg antar også den digitale utviklingen har medført at fordelene med bruk av «samlesaldi» er langt mindre i 2019 sammenlignet med innføringen av systemet tidlig på 1980-tallet.

En sammenligning med andre land kan støtte en justering av skattereglene for avskrivninger. For eksempel er det mitt klare inntrykk at i land som Sverige og Storbritannia er skattereglene utformet slik at små selskaper beregner avskrivninger én gang, og disse kan gjennomføres i regnskapet. Det er altså svært få avvik mellom regnskap og skatt for små foretak i disse land. I Sverige er ordningen den at for noen driftsmidler bygger beskatningen på skjønnsutøvelsen i årsregnskapet, dvs. avskrivning «enligt plan». For andre driftsmidler fastsettes avskrivningssatser i egne skatteregler, og disse er egnet til å benyttes i årsregnskapet. Innenfor rammen av denne forstudien har jeg ikke studert den engelske ordning i detalj, men den antas å tilsvare den svenske.

Den svenske hovedregelen om forhold mellom regnskap og skatt kan beskrives slik:

«Resultatet i en näringsverksamhet ska beräknas enligt bokföringsmässiga grunder och vid beräkningen av resultatet ska inkomster tas upp som intäkter och utgifter dras av som kostnader det beskattningsår som de hänför sig till enligt god redovisningssed, om inte något annat är särskilt föreskrivet i lag (14 kap. 2 § IL). God redovisningssed styr vid vilken tidpunkt beskattningen ska ske. Även resultatet för näringsverksamhet som bedrivs av företag som inte är bokföringsskyldiga ska bestämmas enligt god redovisningssed. God redovisningssed styr periodisering och värdering i den utsträckning det inte finns någon särskild skatteregel.» (Tobias Swanstrøm 2019)

Før Norge fikk saldosystemet tidlig på 80- tallet hadde vi en tilsvarende ordning i Norge. Daværende Riksskattestyret fastsatte de norske avskrivningssatsene, og disse ble benyttet i årsregnskapet. I tillegg ble ekstraordinære «tilleggsavskrivninger» vedtatt (tilsvarende regulering finnes for eksempel i Sverige i dag). Tilleggsavskrivninger ble ikke ansett som bedriftsøkonomiske avskrivninger, og ble behandlet som «årsoppgjørdisposisjoner» i årsregnskapet. I balansen gikk derimot også disse avskrivningene til fradrag i verdsettelsen av driftsmidler. Sverige benytter fortsatt systemet med «årsoppgjørdisposisjoner».

5.2 Hva er «problemet» med de skattemessige saldoavskrivningene sett ut fra et regnskapsmessig perspektiv?

Saldoavskrivninger er i utgangspunktet en av flere akseptable metoder for gjennomføring/måling av avskrivninger også regnskapsmessig. De lovbestemte skattemessige avskrivningssatsene vil som oftest tilfredsstillende et krav til regnskapsmessige satser. (NOU 2014:13, s 246f)

Det kan likevel være et spørsmål om den skattemessige behandlingen av salg av anleggsmidler i grupper (dvs reduksjon på samlesaldo) kan hevdes å bryte med kravet om at driftsmidlene skal «avskrives planmessig». Utifra et bedriftsøkonomisk perspektiv kan det neppe være tvil om at behandlingen av salgssummene er tvilsomt.¹⁰ Faktiske gevinster reduserer jo saldoene, og dette fører til at framtidige avskrivninger på øvrige driftsmidler innen gruppen reduseres tilsvarende. Bedriftsøkonomiske prinsipper må imidlertid ikke

---

¹⁰ Dette gjelder skattelovens § 14-41 saldogruppe a-d.

nødvendigvis legges til grunn ved måling av avskrivninger for de minste aksjeselskapene, se neste punkt.

5.3 Tilfredsstillende skattemessige saldoavskrivninger EU-direktivet og regnskapslovens krav?

5.3.1 EU-rett

Som tidligere nevnt kan det være aktuelt å foreslå at skattemessige saldoavskrivninger kan gjennomføres også som regnskapsmessige avskrivninger. En forutsetning for at dette skal kunne gjøres må imidlertid være at det er tillatt etter EU-retten.

Det konsoliderte regnskapsdirektivets (Europaparlamentet 2013) art 12.5 lyder:

«For anleggsmidler med begrenset økonomisk levetid skal anskaffelseskostnaden eller tilvirkningskostnaden, eller (...), reduseres gjennom verdijustering, beregnes slik at anleggsmidlene avskrives planmessig i løpet av den økonomiske levetid».

Et sentralt tolknings spørsmål er hvordan formuleringen «avskrives planmessig» skal forstås.

Slik jeg ser det er det lite tvilsomt at denne bestemmelsen muliggjør avskrivning utelukkende basert på skatteregler. «Planmessig» kan således ikke hevdes å kreve et bedriftsøkonomisk perspektiv på «levetid». Det norske systemet for skattemessige saldoavskrivninger er etter min oppfatning klart «planmessig» i direktivets forstand, og i flere europeiske land bygger måling av avskrivningskostnader nettopp på skattereglene. Et eksempel på dette er Tyskland (Schwencke 2002, s 87). Det er også verd å merke seg at «avskrivninger» er benyttet som en norsk oversettelse av «write off». Dette begrepet representerer neppe avskrivninger i bedriftsøkonomisk forstand.

Det norske saldosystemet legger altså til grunn at det ikke er nødvendig å beregne salgsgevinster ved salg av enkelteideler som inngår i en samlesaldo. Fordi direktivet bygger på et historisk kostprinsipp (jf. art. 6 nr. 1 i) er det kanskje mulig å fortolke dette slik at slike innregningsregler gjelder tilsvarende for fraregning, altså salg. Etter min oppfatning tilsier mangel på konkret klargjøring av dette spørsmålet i direktivet at plikt til fraregning ved enkeltsalg ikke foreligger. Det må således kunne hevdes at saldosystemet, inklusive manglende gevinstberegning, tilfredsstillende direktivets krav om «planmessig» avskrivning.

Det kan tilføyes at heller ikke IFRS er helt klar på at alle enkelteideler – uavhengig av størrelse- nødvendigvis skal følges opp separat i regnskapet, se for eksempel IAS 16.9.

Etter det konsoliderte regnskapsdirektivet fra 2013 kan nasjonalstatene bare gi enkelte notekrav, se nærmere i NOU 2015:10 pkt.8. I direktivets art 17 framgår notekravene for foretak som ikke er små.¹¹ For disse selskapene er det åpenbart viktig å få opplyst om avskrivninger utelukkende bygger på skatteregler. Notekravet i art 17.1b) krever da også følgende opplysninger:

---

¹¹ «Tilleggsopplysninger for mellomstore og store foretak og foretak av allmenn interesse»

«dersom anleggsmidler eller omløpsmidler gjøres til gjenstand for verdijustering utelukkende av skattemessige grunner, justeringsbeløpet og begrunnelsen for justeringen»

Bestemmelsen viser etter min mening klart at samtlige selskaper som må følge direktivet kan benytte skatteregler i regnskapet uavhengig av om disse bygger på et bedriftsøkonomisk grunnlag eller ikke. For små foretak antas at hensynet til enkelthet tilsier at det ikke er nødvendig å opplyse om dette i regnskapet. For større foretak må altså opplysninger gis i note som vist ovenfor.

5.3.2 Regnskapsloven

Det bør tillegges at den norske implementering av regnskapsdirektivet fra 1978 (EC Commission 1978) benytter ordlyden

«skal avskrives etter en fornuftig avskrivningsplan».

Tradisjonelt har nok denne formuleringen blitt oppfattet å kreve at avskrivningene skal skje etter bedriftsøkonomiske prinsipper- basert på hvert enkelt driftsmiddel. Innføring av skattemessige saldoavskrivninger (inklusive behandling av salgssummer) vil derfor av de fleste norske regnskapsavleggere bli oppfattet å stride mot regnskapsretten. Spørsmålet er derfor om regnskapsloven bør endres slik at ordlyden mer direkte tilpasses til direktivteksten. Slik jeg ser det, er en slik reguleringsendring ikke nødvendig. For de minste selskapene må det kunne hevdes at en «fornuftig» avskrivningsplan nettopp er å benytte skattereglene i regnskapet. Det må være fornuftig å finne fram til en løsning som ikke er unødig kostnadskrevende for disse selskapene. Informasjonsverdien er dessuten av mindre interesse for selskaper av så liten størrelse.

5.4 Konklusjon- bruk av skattemessige saldoavskrivninger i årsregnskapet for små aksjeselskaper

I mandatet for denne forstudien framgår som nevnt at systemet for skattemessige saldoavskrivninger ikke skal vurderes i forhold til endringer. Om forenklinger skal oppnås innenfor et slikt mandat, er det derfor nødvendig å vurdere om skattereglene helt eller delvis kan gjennomføres i årsregnskapet som regnskapsmessige avskrivninger. Jeg foreslår at dette gjøres.

I Norge og i andre europeiske land er det tradisjon for at regnskapspliktige aksjeselskaper som ikke tilfredsstiller definisjonen av små foretak (altså større selskaper) avlegger årsregnskaper etter internasjonalt orienterte, bedriftsøkonomiske prinsipper. Slike prinsipper innebærer utstrakt bruk av skjønn. Selv om saldoavskrivninger etter skatterettens satser i en del tilfeller kan tilfredsstille slike prinsipper, er det neppe rimelig å tillate bruk av skattereglene i årsregnskapet for slike foretak som en generell hovedregel. En hovedgrunn til en slik konklusjon er også at gevinster ved salg av anleggsmidler bør innregnes i regnskapet, noe som ikke følger av skattereglene ved bruk av «samlesaldi».

På dette grunnlag foreslår jeg at skattemessige saldoavskrivninger bare kan benyttes i årsregnskapet for små aksjeselskaper. Jeg mener at det regnskapsmessige informasjonsbehovet knyttet til slike selskaper gjennomgående er langt mindre enn selskaper som ikke er små.

Jeg presiserer at også små aksjeselskaper må vise gevinster og tap i regnskapet for større driftsmidler, altså driftsmidler med egne saldi, for eksempel bygg og anlegg, forretningsbygg etc. For slike driftsmidler kan de skattemessige avskrivningssatsene benyttes i årsregnskapet, og gevinster og tap innregnes skattemessig i gevinst – og tapskonti. I regnskapet vises utsatt skatt eller utsatt skattefordel knyttet til gevinst- og tapskonti på samme måte som i dag. Tilsvarende regnskapsmessig behandling kan i unntakstilfeller også være nødvendig ved «negativ samlesaldi» i en gruppesaldo. I andre tilfeller mener jeg at en mindre «negativ samlesaldo» motregnes i regnskapet mot en annen positiv samlesaldo.

Et spesielt problem er knyttet opp til «tom positiv saldo», dvs en saldo på en saldogruppe uten at det reelt sett eksisterer noen driftsmidler i denne gruppen. Jeg mener at det kan forsvares å presentere en slik post i regnskapet i tilfeller hvor andre samlesaldi eller enkeltsaldi er undervurdert i forhold til en virkelig verdi slik at et samlet nedskrivningsbehov ikke eksisterer. Dersom det er behov for regnskapsmessige nedskrivninger av eiendeler, må imidlertid dette gjøres. Dersom mitt forslag følges opp, mener jeg at det kan være naturlig påny å drøfte nedskrivningsreglene slik disse følger av regnskapslovgivningen, jf rskl § 5-3 tredje ledd og NRS (F) Nedskrivninger av anleggsmidler. Spesielt den sistnevnte regnskapsstandard om nedskrivninger må kunne vurderes justert med utgangspunkt i de foreslåtte avskrivningsreglene for små aksjeselskaper.

Utgangspunktet for min konklusjon er altså at skattemessige saldoavskrivninger kan benyttes i årsregnskapet for aksjeselskaper som defineres som små foretak etter rskl § 1-6. Dette utgjør i tilfelle rundt 95 % av våre aksjeselskaper. Mitt inntrykk er at dette synspunktet deles av en rekke regnskapsfolk og revisorer. På den annen siden er det nok noen som vil hevde at små foretak er relativt store, eksempelvis med inntil 70 mill kr i driftsinntekter.

En sentral brukergruppe for årsregnskaper for små aksjeselskaper er kredittgivere som for eksempel banker. Jeg har forespurt Finans Norge ved juridisk direktør Carl Flock om synspunkter knyttet til bruk av skattemessige saldoavskrivninger i årsregnskapet for små aksjeselskaper. Flocks svar er basert på tilbakemeldinger fra medlemsbanker i Finans Norge. Det heter i hans tilbakemelding av 23.4 2019 at

«... endringene i støpeskjeen ikke får vesentlig betydning for bankenes kredittpraksis».

Når det gjelder manglende inntektsføring av gevinst/tap på anleggsmidler uttales videre:

«Neppe noe stort problem hvis dette heller blir ført direkte mot balansen» (Flock 2019)

Denne uttalelsen fra Finans Norge indikerer altså at bruk av skattemessige saldoavskrivninger i årsregnskaper for små aksjeselskaper neppe skaper vesentlige utfordringer ved kredittgivning. Uttalelsen støtter altså min foreløpig konklusjon.

En alternativ konklusjon kan likevel være at forslaget i stedet bør begrenses til å gjelde de aller minste aksjeselskapene. Mulige avgrensningsalternativer er:

- 1 Mikroaksjeselskaper, jf definisjonen som er presentert ovenfor. Dette antas å utgjøre ca 75 % av norske selskaper.
- 2 Revisjonspliktige aksjeselskaper. Grensene for revisjonsplikt er utarbeidet av norske myndigheter, og bygger ikke på EU-rettens grenser etter regnskapsretten. Det kan likevel være en viss logikk i å hevde at selskaper som kan slippe revisjon, også kan få anledning til å utarbeide årsregnskaper med mindre fokus på bedriftsøkonomi og mer fokus på skatt og forenkling.¹²
- 3 Det kan også søkes kompromissløsninger, som for eksempel fastsetting av beløpsgrenser som fremstår som en mellomløsning. Et eksempel kan være å ta utgangspunkt i en fordobling av de beløpsgrenser som er definert som «mikroaksjeselskaper» av EU.

Uavhengig av hvilke beløpsgrenser lovgiver foreslår mener jeg at regelverket om avskrivninger i regnskapet mest naturlig bør tas inn i en regnskapsstandard. NRS 8 God regnskapsskikk for små foretak egner seg godt til å innta slike regler.

I valget mellom å sette grensen på «små selskaper» eller andre grenser bør jeg også kommentere daglig leders underretningsplikt etter asl § 6-15 første ledd som lyder:

«Daglig leder skal minst hver fjerde måned, i møte eller skriftlig, gi styret underretning om selskapets virksomhet, stilling og resultatutvikling»

Bestemmelsen er nærmere drøftet av bl.a. Kristensen (2011, s 302-303) og Aarbakke (2017, s 519). Av lovtekst og forarbeider er det neppe grunnlag for å hevde at bruk av skattemessige saldoavskrivninger i årsregnskaper umuliggjør rapportering etter bestemmelsen.

6. Forenkling av skattereglene

6.1 Innledning

Som en del av mandatet har jeg som nevnt ovenfor sett på både muligheten til å endre skatte- og regnskapsreglene på noen utvalgte områder slik at det blir større likhet mellom regnskapsreglene og skattereglene. Større likhet vil redusere etterlevelseskostnadene for skattyter samt redusert risiko for at skattyter misforstår skatte- og regnskapsregelverket. Skattereglene kunne trolig ha vært forenklet på mange forskjellige områder. Som et utgangspunkt er det etter min mening av stor betydning at skattereglene vi har i Norge i stor grad er i overensstemmelse med hva som er vanlig internasjonalt. Dersom det norske reglene på sentrale området skiller seg fra hva som er vanlig internasjonalt, vil dette kunne

---

¹² Grenseverdiene for revisjonsplikt er til dels vesentlig forskjellig fra kriteriene for små foretak og mikroforetak i EUs regnskapsrett. Den nærmere begrunnelse finnes i NOU 2008:12 Revisjonsplikten for små foretak og Prop.51L (2010-2011)

være skadelig med tanke på konkurransesituasjonen både med tanke på norske skattytere i konkurranse med utenlandske skattytere, samt at særnorske regler vil kunne virke avskrekkende på utenlandske aktører som vurderer å etablere seg i Norge.

Et annet moment som er sentralt ved vurderingen av hvorvidt norske skatteregler bør endres, slik at etterlevelseskostnaden for skattyter blir lavere, er i hvilken grad endringene påvirker skatteprovenyet. I min vurdering har jeg ikke foretatt beregninger av provenymessige virkninger av forslagene. Selv om jeg ikke har estimert provenyvirkninger av forslag til endringer, antar jeg at disse periodiseringseffektene vil være relativt begrensede.

På bakgrunn av det ovennevnte er det særlig fire områder hvor jeg mener at skattereglene kan, og bør, endres slik at de i større grad baserer seg på regnskapsrettens regler for periodisering/måling. Dersom dette gjennomføres vil skattyters etterlevelseskostnader i forbindelse med levering av skattemeldingen reduseres. Videre vil like regler i skatte- og regnskapsretten, som nevnt ovenfor, redusere risikoen for feil rettsanvendelse for skattyter.

I forlengelsen av dette kan det nevnes at Stortinget i den senere tid ikke har vært fremmed for å basere den skattemessige tidfestingen på den regnskapsmessige behandlingen. Dette er blant annet gjort i sktl. § 14-5 (4) bokstav h) hvor den skattemessige tidfestingen av tap på utlån og garantier for finansforetak skal følge den regnskapsmessige behandlingen.

Det er viktig å merke seg at de endringer som jeg forslår i skattereglene ikke skal ha en direkte kobling mellom regnskap og skatt. Endringsforslagene knyttet til skattereglene vil være slik at det foreslås endringer på enkelte skatteregler. Disse endringene skal gjelde generelt for alle skattytere. Endringene i skatteloven innebærer at den skattemessige behandlingen er så vidt lik det som er akseptert for små og mellomstore selskaper regnskapsrettslig, slik at svært mange skattytere slipper å forholde seg til to sett regler på dette området.

Følgende skatteregler mener jeg Finansdepartementet bør vurdere nærmere:

1. Skattemessig behandling av FoU-kostnader og avskrivning av immaterielle driftsmidler
2. Tap på fordring
3. Ukurans på varer
4. Garantiavsetninger

I det følgende vil jeg ta for meg disse fire regelsettene hvor jeg først gir en beskrivelse av regelverket slik det er per i dag. Dernest vil jeg fremme forslag til endring av reglene.

Jeg presiserer at temaer som jeg vurderer normalt er kortsiktig i sin natur og er dessuten kjennetegnet ved at regnskapsreglene for små foretak og skattereglene er forskjellige. Temaer hvor regnskap og skatt for små selskaper kan være like omfattes derfor ikke; for eksempel langsiktige tilvirkningskontrakter og definisjon av kostpris på varer i arbeid og ferdig tilvirkede varer.

6.2 Skattemessig behandling av FoU-kostnader samt avskrivning av immaterielle driftsmidler

6.2.1 Gjeldende rett

6.2.1.1 Aktivering av FOU

I skatteretten er grensen aktivering av FOU- kostnader regulert i sktl. § 6-25:

«Kostnader til egen forskning og utvikling knyttet til konkrete prosjekter som kan bli eller er blitt til driftsmidler, skal behandles som del av kostprisen for vedkommende driftsmiddel.»

Bestemmelsen i § 6-25 var tidligere inntatt i § 14-4 (6) og er en videreføring av den rettsoppfatning som ble lagt til grunn i Rt. 1993 s. 1012 (Forland dommen).¹³ Kostnader til forskning og utvikling som ikke har slik tilknytning til et konkret prosjekt, kan fradragsføres direkte etter § 6-1, forutsatt at det foreligger tilstrekkelig tilknytning til inntekten eller inntektservervet. Avgjørende for aktiveringsplikten er om det er sannsynlig at driftsmidlet vil bli en realitet og at det er sannsynlig at dette driftsmidlet vil ha en levetid på minst tre år. Hvis prosjektet avsluttes før det foreligger et driftsmiddel, kan kostnadsføring skje i det året tapet er endelig konstatert, jf. § 6-2. I Finansdepartementets brev av 30. mai 2005 til Skattedirektoratet har Finansdepartementet nærmere redegjort for hvordan de mener sktl. § 14-4 (6) (nå § 6-25) skal forstås (Utv. 2005 s. 833). Videre har Finansdepartementet i brev av 26. oktober 2011 til Skattedirektoratet uttalt om tolkningen av sktl. § 14-4 (6) og hvordan denne bestemmelsen er å forstå i tilknytning til kostnader til forskning og utvikling av datamaskinprogrammer (Utv. 2011 s. 1488).

Både rettspraksis, forarbeider og uttalelser fra Finansdepartementet støtter opp om ordlyden i sktl. § 6-25 som legger til grunn at grensen for aktivering er på det tidspunkt det er sannsynlig at det aktuelle prosjektet, som FoU'en er knyttet til, vil bli eller har blitt til et driftsmiddel.

Regnskapsretten er noe mer fleksibel enn skatteretten (se for eksempel rskl § 5-6), men i realiteten trekkes skillet mellom aktivering og direkte fradrag for FoU-kostnader på tilsvarende måte som i skatteretten, jf NRS 19 Immaterielle eiendeler. Heller ikke forslaget fra Finanstilsynet om å kreve kostnadsføring av forskningsutgifter antas å endre dette forholdet.(Finanstilsynet 2019)

6.2.1.2 Avskrivning av immaterielle driftsmidler

Hva gjelder avskrivning av immaterielle eiendeler (annet enn forretningsverdi/goodwill) følger det av sktl. § 6-10 (3) at dersom det immaterielle driftsmidlet ikke er tidsbegrenset er det kun anledning til å foreta avskrivninger dersom verdifallet på det immaterielle driftsmidlet er åpenbart. Dersom det immaterielle driftsmidlet er tidsbegrenset kan driftsmidlet avskrives lineært over den økonomiske levetiden til driftsmidlet.

---

¹³ Se Ot.prp. nr. 1 (1999-2000) pkt. 16.3.3.1 side 71.

«Fradrag for avskrivning av annet immaterielt driftsmiddel enn forretningsverdi gis bare hvis verdifallet er åpenbart. Er det immaterielle driftsmidlet en tidsbegrenset rettighet kan avskrivninger likevel kreves i samsvar med § 14-50.»

Bestemmelsen må forstås slik at det må påvises at det faktisk har skjedd et verdifall, jf. Ot.prp.nr. 35 (1990-1991) pkt. 6.4 s. 117. Mindre avvik gjennom flere år kan gi grunnlag for avskrivninger hvis det akkumulerte avviket er åpenbart, jf. Skatte-ABC 2018/19 emne: Driftsmiddel – immaterielt (ikke-fysisk) driftsmiddel. Det er relativt byrdefullt for skattyter (dvs. økte etterlevelseskostnader) hvert år å måtte foreta en konkret vurdering (hvor det nødvendigvis ligger en betydelig grad av skjønn) av om hvorvidt det immaterielle driftsmidlet har vært gjenstand for betydelig verdifall.

I regnskapsretten har lovgiver lagt opp til en annen tilnærming hva gjelder avskrivning av immaterielle driftsmidler enn hva som er tilfellet i skatteretten. I regnskapsretten skal immaterielle driftsmidler avskrives (normalt lineært) over den økonomiske levetiden til det immaterielle driftsmidlet. Slik avskrivning foreligger uavhengig av om det immaterielle driftsmidlet er gjenstand for et åpenbart verdifall det enkelte år. Det er den økonomiske levetiden som er avgjørende for avskrivningen.

Selv om lovgiver i skatteretten har lagt opp til at det må foretas en konkret vurdering hvert enkelt år, er det min oppfatning at både skattyter og skattemyndighetene til en viss grad aksepterer at immaterielle driftsmidler, tilsvarende som i regnskapsretten, avskrives lineært over det immaterielle driftsmidlet økonomiske levetid.

6.2.2 Forslag til endringer

6.2.2.1 FOU

Basert på beskrivelsen ovenfor er jeg av den oppfatning at reglene for aktivering i skatteretten stort sett er sammenfallende med skillet som trekkes i regnskapsretten. Det hadde således vært hensiktsmessig med en presisering fra lovgiver om at dette er riktig forståelse slik at eventuell usikkerhet rundt denne problemstillingen elimineres. En eventuell usikkerhet rundt dette skaper unødvendige etterlevelseskostnader for skattyter som heller kunne ha vært benyttet til verdiskapende aktivitet.

6.2.2.2 Avskrivning av immaterielle driftsmidler

Som nevnt ovenfor er jeg av den oppfatning at praktiseringen av skattereglene hva gjelder avskrivning av immaterielle eiendeler i praksis i stor grad er sammenfallende med den regnskapsmessige behandlingen av avskrivning av immaterielle eiendeler. I regnskapsretten benyttes normalt lineære avskrivninger over den økonomiske levetiden på det immaterielle driftsmidlet, og det er også min oppfatning at dette i stor grad også benyttes skattemessig.

Basert på dette foreslår jeg at lovgiver presiserer at det er akseptabelt i en skatterettslig sammenheng å benytte lineære avskrivninger over den økonomiske levetiden på det

immaterielle driftsmidlet. En slik presisering ville redusere etterlevelseskostnaden til skattyter både med tanke på at hun slapp å skille mellom tidsbegrensede og tidsubegrensede immaterielle eiendeler, og ved at skattyter benyttet samme tilnærming både for skattemessig avskrivninger og regnskapsmessige avskrivninger.

6.3 Tap på kundefordring

6.3.1 Gjeldende rett

Tap på fordringer er et av de mest komplekse temaene innen skatteretten. Frem til 1992 kunne sannsynlige tap på kundefordringer føres til fradrag innen rammen av god regnskapsskikk.¹⁴ Den regnskapsmessige periodiseringen var således bestemmende for den skattemessige periodiseringen av tap på kundefordringer. Det var en rådende oppfatning at en del skattytere lot seg friste til å foreta større regnskapsmessige nedskrivninger på kundefordringer i den hensikt å få fradrag for denne skattemessig. Som et resultat av dette forslø Regjeringen i forbindelse med skattereformen i 1992 at skattyter først skulle få fradrag for tap på kundefordringer når tapet var endelig konstatert. Dette fant Stortinget å være for restriktivt, og valgte å innføre en sjablongregel hvor skattyter får fradrag for tap på kundefordringer basert på et faktortall (se sktl. § 14-5 (4)). Se mer om dette rett nedenfor.

Det klare utgangspunktet i dagens skatteregler er at skattyter ved fastsettelsen av skattepliktig inntekt «skal det – bortsett fra unntakene i [sktl. § 14-5 (4) bokstav] b, c og f – ikke tas hensyn til opp- eller nedskrivning av verdien av fordringer.» En viktig underkategori av fordringer, er kundefordringer. Den skattemessige behandlingen av kundefordringer er regulert i sktl. § 14-5 (4) bokstav b, c og d:

«b. Tap på utestående kundefordringer kan nedskrives med virkning for inntektsfastsettelsen. Nedskrivningen beregnes ved hjelp av en nedskrivningsfaktor som settes lik forholdet mellom

1. endelig konstatert tap på kundefordringer fratrukket merverdiavgift i løpet av det inntektsåret nedskrivningen gjelder og i det foregående året, og
2. de siste to års kredittsalg, fratrukket merverdiavgift,

multiplisert med et faktortall som fastsettes av departementet.

c. Nedskrivningsbeløpet etter b beregnes ved å multiplisere nedskrivningsfaktoren med kundefordringsmassen ved årets utløp, medregnet merverdiavgift. Andre avgifter som skattyteren vil få refundert av det offentlige ved tap på kundefordringer, skal ikke medregnes.

d. I stedet for fradrag etter b gis det i ny virksomhet fradrag med to prosent av fordringsmassen ved utgangen av etableringsåret og de to påfølgende inntektsårene.

---

¹⁴ Se Zimmer 2018 side 378.

e. Nedskrivningsbeløp etter b, c og d tas til inntekt ved utløpet av det påfølgende inntektsåret, i den utstrekning beløpet ikke motsvarer tap i inntektsåret. Ny avsetning foretas i tilfelle etter forholdene på dette tidspunkt.»

Min praktiske erfaring knyttet til dette er at reglene rundt tap på kundefordringer er relativt komplekse og uforholdsmessig komplekse for skattyter å forholde seg til. I tillegg til den ovennevnte regelen i sktl. § 14-5 (4) er det gitt mer detaljerte regler i FSFIN § 14-5-10 - § 14-5-13.

Det er videre viktig å fremheve at i tillegg til reglene i sktl. § 14-5 (4) og FSFIN § 14-5-10 - § 14-5-13 som gjelder kundefordringer, inneholder skatteloven også mer generelle regler om tap på fordring i næring i sktl. § 6-2. Disse mer generelle reglene gjelder også for kundefordringer.

«(2) Det gis også fradrag for annet tap i virksomhet, herunder endelig konstatert tap på utestående fordring.»

I FSFIN § 6-2-1¹⁵ er det gitt mer utfyllende regler for når en fordring er å anse som endelig konstatert tapt:

«(1) Tap på utestående fordring som nevnt i skatteloven § 6-2 annet ledd anses endelig konstatert i den utstrekning

- a. foretatt tvangsinndrivning eller inkasso har vært forgjeves, eller
- b. fordringen er en kundefordring som ikke er innfridd seks måneder etter forfall, til tross for minst tre purringskrav med normale purringsintervaller og slik aktivitet fra kreditors side som forholdene tilsier, eller
- c. offentlig gjeldsmegling, konkurs-, likvidasjons- eller avviklingsbehandling i skyldnerens bo gjør det klart at bomidlene ikke gir eller ikke vil gi fordringen dekning, eller
- d. fordringen ellers ut fra en samlet vurdering må anses klart uerholdelig.

(2) En fordring anses likevel ikke tapt i den utstrekning den er tilstrekkelig sikret ved pant, kausjon e.l.»

Den regnskapsmessige behandlingen av tap på kundefordringer er ulikt den skattemessige behandlingen. Regnskapsmessig avsetning for tap på fordring representerer det selskapet forventer å tape i fremtiden. Dette gjør man også for at balansen skal gi et riktigst mulig bilde av kundefordringenes virkelige verdi.

Regnskapsmessig skal det altså foretas en konkret og skjønnsmessig vurdering av virkelig verdi på kundefordringer ved årsskiftet. Det kan tas hensyn til hendelser etter årsskiftet for bedre å kunne fastsette denne verdien på korrekt måte.

I praksis fastsettes verdien av kundefordringen gjennom en kombinasjon knyttet til kundens manglende betalingsevne, eventuelt også betalingsvilje. I tilfeller hvor det åpnes konkurs hos den aktuelle kunden er kundefordringen regnskapsmessig å anse som tapt i sin helhet.

---

¹⁵ Tilsvarende regler knyttet til merverdiavgift finnes i forskrifter om merverdi § 4-7-1 (FOR-2009-12-15-1540) Endring i skattereglene kan i tilfelle aktualisere spørsmålet om ikke merverdiforskriften også bør endres

Ved gjeldsforhandling vil forslaget til akkord være kjent, og dette kan legges til grunn. (Schwencke 2019b, s 422) Mange selskaper benytter dessuten faste proSENTSATSER for forfalte fordringer som grunnlag for tapsføring; for eksempel slik (Schwencke 2019b, s 424):

0-30 dager	0%
31-60 dager	10%
61-90 dager	20%
Mer enn 90 dager	50 %

6.3.2 Forslag til endringer

Som følge av at det i skatteloven er forholdsvis komplekse regler for tap på kundefordringer, samt ulike regler i regnskapsretten, kan skattyter pådra seg forholdsmessig høye etterlevelseskostnader for å sikre at skattyters behandling av tap på kundefordringer er i samsvar med både regnskapsretten og skatteretten. Videre er det ved komplekse regler i både regnskap- og skatteretten økt risiko for at skattyter og skattemyndighetene har ulik oppfatning av hva som er å anse som gjeldende rett.

Forskjellen mellom den regnskapsmessige og skattemessige behandlingen av tap på kundefordringer skaper etter min vurdering unødvendige komplekse regler. Ved å få mer likeartede regler mellom regnskap og skatt på dette området vil etterlevelseskostnadene til skattyter reduseres, samt at like skatte- og regnskapsregler på dette området redusere risikoen for rettsvillfarelse hos skattyter.

Ved innføring av realisasjonsprinsippet i 1992 ble det i Ot.prp.nr. 35 (1990-1991) pkt. 8.3 (side 142) uttalt følgende om nedskrivning av fordringer, herunder kundefordringer:

«Departementet er enig med Aarbakkegruppen i at nedskrivningsadgangen for fordringer bør oppheves. Departementet foreslår i kapittel 5 at realisasjonsprinsippet innføres som hovedregel for inntekts- og utgiftsføringen såvel for virksomhetsinntekter som for kapitalinntekter. Det blir her vist til at realisasjonsprinsippet medfører klare administrative fordeler og reduserer mulighetene for skattearbitrasje. Det vil heller ikke bli nødvendig å skille mellom inntekter i og utenfor næring.

Departementet har vurdert om en bør ha en generell adgang til å foreta en sjablonmessig begrenset nedskrivning på utestående fordringer. En slik ordning vil være enklere å praktisere for ligningsmyndighetene samtidig som skattekreditten vil bli redusert i forhold til dagens regler.

Departementet er imidlertid etter en grundig vurdering kommet til at også en begrenset nedskrivningsadgang er uforenlig med skattereformens grunnprinsipper. En alminnelig nedskrivningsadgang på utestående fordringer vil lett innebære at det fortsatt kan opparbeides betydelige skattekreditter. Det er en forutsetning for den nedsettelsen av skattesatsene som departementet legger opp til at skattegrunnlaget utvides.

Et tungtveiende argument mot sjablonmessig fradragsføring er i tillegg at det er umulig å komme frem til en sats som i alle tilfeller vil gi riktig uttrykk for tapet på fordringene.

Innføres det differensierte satser for forskjellige bransjer, kan det lett medføre avgrensingsproblemer som kan gi grunnlag for konflikter mellom skattytere og ligningsmyndighetene.»

Selv om Finansdepartementet i 1991 mente at det var viktig og riktig å innføre realisasjonsprinsippet for alle type fordringer, herunder kundefordringer, mener jeg at det kan være gode grunner for å se på dette på ny. Det er flere faktorer som spiller inn her. Skatteloven legger selv opp til sjablongmessige fradrag for tap på kundefordringer, jf. sktl. § 14-5 (4) bokstav b), på samme måte som regnskapsretten også til en viss grad aksepterer sjablongmessige fradrag, jf. rett ovenfor. Forskjellen er primært at i skatteretten er det departementet som fastsetter faktortallet, mens i regnskapsretten er det skattyter selv som kan fastsette sjablongmessige nedskrivninger. Det har imidlertid etablert seg en fast praksis rundt nedskrivning på kundefordringer, slik at det i realiteten er lite rom for skjønn for skattyter på dette området.

Videre er det min oppfatning at den regnskapsmessige tilnærmingen nedskrivninger på kundefordringer gir et riktigere bilde av det faktiske verditapet på kundefordringene. Det er også verdt å merke seg, slik som nevnt ovenfor, kun er et spørsmål om når tap på kundefordringer kommer til fradrag (dvs. en midlertidig forskjell mellom dagens realisasjonsprinsipp og regnskapsretten). Da den alminnelige skattesatsen per i dag er nede på 22 % vil et skifte fra dagens realisasjonsprinsipp til en regel nærmere dagens regnskapsregler, og dette skulle føre et tidligere fradrag for kundefordringer enn hva som er tilfellet under dagens regler, kun være en periodiseringsforskjell og all den tid skattesatsen er relativt lav, vil et eventuelt provenytap være relativt lavt.

Ot.prp'ens argument om at det ikke ønskes sjablongmessige fradrag for tap på kundefordringer har liten relevans all den tid skatteloven per i dag har regler om sjablongmessige fradrag for tap på kundefordringer, jf. sktl. § 14-5 (4) bokstav b).

Dersom den skattemessige behandlingen av tap på kundefordringer endres slik at den skattemessige behandlingen følger den regnskapsmessige behandlingen, vil endringen i «verste fall» (sett ut fra et skatteprovenyhensyn) innebære at skattyter får fradrag for tap på kundefordringer tidligere enn hva tilfellet er etter dagens regler.

Til tross for risikoen for at skattyter vil kunne få fradrag for tap på kundefordringer tidligere enn etter dagens regler i sktl. § 14-5 (4) mener jeg at den skattemessige behandlingen av kundefordringer bør endres slik at den regnskapsmessige behandlingen av tap på kundefordringer er bestemmende for den skattemessige behandlingen av tap på kundefordringer. I denne vurderingen har jeg særlig lagt vekt på ønsket om å forenkle skattereglene, herunder ønsket om å redusere etterlevelseskostnadene til skattyter samt ønsket om å hindre rettsvillfarelse. Jeg vil også presisere at regnskapsretten kan hevdes å vise det reelle tap på kundefordringer, slik at beskatningen i større grad enn tidligere kan anses å bygge på økonomiske realiteter.

Mitt forslag er at det gjennomføres en endring i skatteloven slik at de konkrete regnskapsreglene som henvist til ovenfor tas inn i skatteloven, dvs

- Ved konkursåpning anses kundefordringen tapt.
- Ved gjeldsforhandling vil forslaget til akkord danne grunnlag for tapsfradrag
- Når kunden reelt sett ikke betaler ved forfall gjelder følgende tapsfradrag:

Etter forfall	Tapsfradrag
31-60 dager	10%
61-90 dager	20%
Mer enn 90 dager	50 %

6.4 Ukurans på varer

6.4.1 Gjeldende rett

Frem til skattereformen i 1992 var det adgang til å trekke fra deler av kostprisen på varer før realisasjon, gjennom nedskrivning av varelageret. Slik nedskrivningsadgang kunne skje dersom verdien var redusert som følge av prisfall, ukurans mv. I forbindelse med skattereformen i 1992 ble denne adgangen opphevet.¹⁶

Slik reglene er per i dag er det ikke anledning til å nedskrive verdien på varene (med skattemessig virkning) helt eller delvis selv om verdien av varene er redusert til null som følge av ukurans e.l. Varer som skattyteren ikke fysisk har kvittet seg med ved årsskiftet, f.eks. ved å kaste dem på avfalls plass, makulere eller destruere dem, skal tas med i varebeholdningen. Dette gjelder selv om varene er blitt uselgelige f.eks. pga. motesvingninger, teknisk utvikling eller fordi varen er skadet.

Fradrag med skattemessig virkning gis først når varen realiseres, jf. sktl. § 9-2. Realisasjon av et varelager vil typisk skje ved salg av varene (eventuelt til redusert pris), tap, ødeleggelse og tilintetgjørelse.¹⁷ Forbudet mot skattemessig nedskrivning gjelder uavhengig av om varene for regnskapsmessige formål skal nedskrives, jf. rskl. § 5-2.¹⁸

Tilsvarende gjelder for nedskrivning på varekontrakter som følge av inntrådt eller forventet prisfall på varene. Frem til og med 1991 var det også her adgang til fradrag for nedskrivning på varekontrakter pga. inntrådt eller forventet prisfall på varene. Denne adgangen til

¹⁶ Se Ot.prp.nr. 35 (1990-1991) pkt. 7.3.3 (side 134 flg.) for nærmere om dette.

¹⁷ Tilintetgjørelse (ødeleggelse) ble ikke regnet som avhendelse etter de reglene som gjaldt før skattereformen (lov 20. juli 1991 nr. 54), jf. Utv. 1985 s. 676 FIN. Som tap, ødeleggelse mv. regnes f.eks. brann, tyveri eller annet ulykkestilfelle. I disse tilfellene vil en i stor grad kunne kreve betinget skattefritak etter § 14-70. Delvis ødeleggelse regnes imidlertid ikke som realisasjon av den forholdsmessige verdi av objektet. Det forutsettes i slike tilfeller at en ev. erstatningsutbetaling går med til å reparere objektet, jf. Ot.prp.nr. 35 (1990-1991) pkt. 29.2.3.1 b s. 304.

¹⁸ Om unntak for bøker og kunstverk, og om særregler for buskap og fjørfe, se § 14-5 annet ledd bokstav d). Disse særreglene velger vi å ikke gå nærmere inn på her.

nedskrivning på varekontrakter som følge av inntrådt eller forventet prisfall på varer ble, som følge av skattereformen i 1992, opphevet med virkning f.o.m. 1992.

I henhold til rskl. § 5-2 skal omløpsmidler (varer) «vurderes til laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi.» Regnskapsloven inneholder ikke en nærmere definisjon av «virkelig verdi». Innholdet av begrepet «virkelig verdi» skal defineres gjennom utviklingen av «god regnskapsskikk», jf NRS 1 Varer. Og det er antatt at begrepet «virkelig verdi» normalt tilsvarer IFRS-regelverkets definisjon av «virkelig verdi» («fair value»): «... det beløp en eiendel kan omsettes for eller en forpliktelse gjøres opp med en transaksjon på armlengdes avstand mellom velinformerte og frivillige parter.» (Jf. f.eks. IAS 2.6).¹⁹ Når det gjelder varer skal «virkelig verdi» reduseres til «netto salgsverdi» ved at også nødvendige utgifter for gjennomføring av salget fratrekkes. NRS 1 klargjør også at det er salgsprisen på antatt framtidig salgstidspunkt som skal legges til grunn ved måling av netto salgsverdi.

Hva som er årsaken til verdifallet er uten betydning for den regnskapsmessige behandling. Skade på varen og fallende etterspørsel kan begge være årsaker til verdifallet. Beløp for ukurans er ofte ikke vesentlig i regnskapet. Årsaken er at verdien sjelden går under anskaffelseskost.

Selv om NRS 1 krever at «laveste verdis prinsipp» skal gjelde individuelt, er en naturlig fortolkning at prinsippet gjelder samlet for alle enheter av den samme varen.

For ordens skyld presiseres at det ikke er adgang under EU- retten å benytte dagens skatteregler på varer i årsregnskapet. Laveste verdis prinsipp følger av målereglerne for omløpsmidler i art 12 nr 7.

6.4.2 Forslag til endringer

Forskjellen mellom den regnskapsmessige behandlingen av ukurans på varer, hvor varene skal verdsettes til virkelig verdi, og den skattemessige behandlingen, hvor varene skal verdsettes til anskaffelseskost, skaper etter min vurdering unødvendige komplekse regler. Ved å få mer likeartede regler mellom regnskap og skatt på dette området vil etterlevelseskostnadene til skattyter reduseres. Videre vil like skatte- og regnskapsregler på dette området redusere risikoen for rettsvillfarelse hos skattyter. Videre vil konsekvensen være at beskatning skjer på grunnlag av den økonomisk realitet.

En eventuell endring av skattereglene slik at den skattemessige tidfestingen følger den regnskapsmessige tidfestingen vil påvirke den skattemessige periodiseringen av gevinst/tap på varer. Slik skattereglene er per i dag, hvor det må foreligge en realisasjon, er retts teknisk enkle regler. Det er først ved en realisasjon, typisk ved salg av en vare, at det skal beregnes en skattemessig gevinst/tap på varen.²⁰

---

¹⁹ Jf. note 231 til regnskapsloven på www.rettsdata.no.

²⁰ De andre alternativene for realisasjon i sktl. § 9-2 er trolig lite praktiske hva gjelder ukurans på varer, kanskje med unntak av «tilintetgjørelse» i § 9-2 (1) bokstav f).

All den tid jeg kun tar for meg omløpsmidler (varer) som er ment å være i bedriftens eie i kort tid, oftest kortere enn et år, vil periodiseringsforskjellen mellom den skattemessige (hvor det kreves en realisasjon) og regnskapsmessige (laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi) behandlingen bli relativ liten. Oftest vil det her være snakk om periodiseringseffekter på 1-2 år. Sett i lys av ønsket om å forenkle regelverket samt redusere etterlevelseskostnadene til skattyter, mener jeg at den skattemessige behandlingen av ukurans på varer bør endres slik at regnskapsmessige behandlingen av ukurans på varer er bestemmende for den skattemessige behandlingen.

Videre er det slik, som nevnt ovenfor, at den virkelige verdien sjelden vil være lavere enn anskaffelseskosten for varen. Dette innebærer at selv om den skattemessige tidfestingen av ukurans på varelager skulle følge den regnskapsmessige tidfestingen, vil det svært sjelden være tilfellet at anskaffelseskost er lavere enn virkelig verdi, og det vil derfor sjelden bli aktuelt å nedskrive en vare regnskapsmessig (og således også med skattemessig virkning).

På dette grunnlag foreslår jeg en endring i skatteloven. Skatteloven skal tillate at hver enkelt varegruppe kan nedskrives skattemessig til virkelig verdi når denne er lavere enn anskaffelseskost. Slikt fradrag forutsettes at verdifallet dokumenteres gjennom.

- Dokumenterte lavere faktiske salgspriser sammenlignet med anskaffelseskost fram til tidspunktet for styrets forslag til årsregnskap
- Dokumenterte lavere salgspriser gjennom salgskontrakter sammenlignet med anskaffelseskost, inngått fram til tidspunktet for styrets forslag til årsregnskap

6.5 Garantiavsetninger

6.5.1 Gjeldende rett

Selv om en vareleveranse er fakturert fullt ut, kan det foreligge en forpliktelse for leverandøren til et visst etterarbeid. Slike forpliktelser kan ha varierende varighet, og forpliktelsen må regnskapsføres gjennom en kostnad i resultatregnskapet og en gjeld i balansen. Skattemessig følges "realisasjonsprinsippet", og dette innebærer at det ikke gis skattemessig fradrag for slike avsetninger, jf. sktl. § 14-2 (2) siste punktum.²¹

Sktl. § 14-2 (2) siste punktum innebærer at man ikke skal tidfeste garantiforpliktelser eller andre realforpliktelser. Fradrag med skattemessig virkning gis først når de faktiske direkte og indirekte kostnadene og tapene er pådratt ved oppfyllelse av den fremtidige forpliktelsen.²² Tidfesting vil f.eks. skje når lønns- og materialkostnader pådras, eller når vederlaget til tredjemenn man benytter blir ubetinget ifm. utførelsen av deres arbeid.

---

²¹ Siste punktum ble tilføyd ved lov 9. desember 2005 nr. 116, i kraft fra samme år, for å presisere at den type avsetning som ble tillatt fradratt i Rt. 2004 s. 1921 (Shell), ikke kunne tidfestes etter realisasjonsprinsippet. Se Ot.prp. nr. 26 (2005-2006) pkt. 6.4.4.4.

²² Se Ot.prp. nr. 26 (2005-2006) pkt. 6.4 (særlig pkt 6.4.4).

Midlertidige forskjeller knyttet til garantiavsetning kan i stor utstrekning fjernes ved å innføre skattemessige fradrag for avsetningene. Som tidligere diskutert angående temaene ovenfor, er det da nødvendig å endre skattereglene, slik at avsetningene etter nye skatteregler også kan brukes i årsregnskapet for små selskaper.

6.5.2 Forslag til endringer

Problemet med garantiavsetninger for regnskapsmessige formål er at mange selskaper har litt dårlig system for registrering av faktisk garantiarbeid; dvs forbruk av varer og lønn knyttet til slikt arbeide. Slik vi ser det, bør forslag til skatteregler om garantiavsetninger kunne baseres på et skjønnsmessig anslag av beregnede garantikostnader. Hvert år må «gamle» avsetninger tilbakeføres med utgangspunkt i garantitidens lengde. Vi foreslår at det vedtas en fast sats som angir forventede garantikostnader. Etter vår erfaring er 2,5 % av driftsinntekter med garantiansvar et rimelig anslag på garantiutgiftene. Schwencke (2019b, s 586-588) gir eksempler på hvordan garantiavsetninger kan beregnes.

Vi foreslår at skatteloven endres slik at det gis tidsbegrenset fradrag for garantiavsetninger, begrenset til 2,5 % av årets omsetning, redusert for ½ år. Det legges altså til grunn at omsetning skjer jevnt over året. Bestemmelsen kan lyde:

«Det gis skattemessig fradrag for midlertidig avsetning til garantiutgifter beregnet, til 2,5% av årets driftsinntekter, fratrukket ½ års beregnede utgifter».

7. Ett i stedet for to regnskaper for små aksjeselskaper?

7.1 Innledning

Gjennomføring av forslagene i kapittel 5 og 6 fører til at mange små aksjeselskaper²³ kan presentere et årsregnskap med bruk av skattemessige måleregler. Midlertidige forskjeller og regnskapsføring av utsatt skatt kan da opphøre.

Når midlertidige forskjeller opphører kan det være naturlig å stille spørsmålet om ikke et regelverk tilsvarende «begrenset regnskapsplikt» for små personlig næringsdrivende og selskaper etter selskapsloven (jf rskl. § 3-2b og næringsoppgave 5) kan anvendes også for aksjeselskaper. Dette ville i tilfelle innebære en betydelig forenkling i regnskapsrapporteringen for små aksjeselskaper; regnskapsrapportering og skatterapportering kan da skje i ett identisk dokument, ikke ulikt næringsoppgave 5.

Alternativt kan et slikt regelsett innføres utelukkende for «mikroaksjeselskaper», eventuelt for ikke revisjonspliktige selskaper.

---

²³ I kap 4,5,8 har jeg redegjort for at forenklingsregelverket alternativt kan benyttes for «mikroaksjeselskaper» eller ikke revisjonspliktige selskaper.

Innenfor rammen av mandatet har jeg ikke sett det som naturlig å diskutere detaljutforming av et slikt nærings skjema for aksjeselskaper. Jeg vil likevel reise enkelte utfordringer knyttet til utforming av et skjema som tilsvarer næringsoppgave 5.

7.2 Spesifikasjon og noteopplysninger

Regnskapsrapporteringen for aksjeselskaper må tilfredsstillere regnskapsrettens krav til spesifisering av resultatregnskap og balanse, jf dagens regnskapslov §§ 6-1 og 6-2. Samtidig vil beskatningshensyn tilsi at spesifikasjonsnivået må være slik at det må foretas en ytterligere oppdeling av poster. Hjemmel for å foreta en slik ytterligere oppdeling finnes i regnskapslovens § 6-3 første ledd:

«Når den regnskapspliktiges forhold tilsier det, skal det i resultatregnskap og balanse foretas en ytterligere oppdeling av poster og tilføyelser av poster som ikke inngår i oppstillingsplanene»

Små aksjeselskaper skal dessuten gi opplysninger i form av noter, jf rskl. §§ 7-35 til 7-45. Disse notene er en integrert del av årsregnskapet, og disse bør integreres i et eventuelt nytt regnskaps skjema, tilsvarende næringsoppgave 5. Det må samtidig presiseres at det konsoliderte regnskapsdirektivet fra 2013 innebærer et krav på Norge om å redusere antall notekrav for små aksjeselskaper (NOU 2015:10 Om lov om regnskapsplikt, s 202-203). Etter at direktivet er tilpasset i norsk rett, er det få krav til noteopplysninger for små aksjeselskaper.

7.3 Permanente forskjeller, skattekostnader og fremførbart underskudd

I næringsoppgave 5 er permanente resultatforskjeller ikke kostnadsført i resultatregnskapet, men i stedet ført direkte mot egenkapitalen i balansen. Slik regnskapsføring må antas å være i strid med både regnskapslovens krav til fullstendighet, og til EU-retten. Disse kostnadene må derfor resultatføres for små aksjeselskaper. Skattepliktig inntekt framkommer derfor ikke direkte i regnskapsoppstillingen, men må derfor beregnes som et tillegg i skjemaet. På samme måte må poster som skattemessig fremførbart underskudd og skattekostnad behandles som egne poster i et tillegg.

7.4 Gjeninnføring av «koblingsmodellen» for aksjeselskaper?

Som det framgår av pkt 3.3 ovenfor tok Norge i bruk den såkalte «koblingsmodellen» i perioden 1984-1992. I nærings skjema 5 er en tilsvarende modell tatt i bruk, da betegnelsen «ubeskattet egenkapital» er benyttet for bl.a. å kunne vise «gevinst- og tapskonto» direkte i balansen.

Jeg mener det vil være ytterligere forenklende om også små aksjeselskaper kan regnskapsføre gevinst- og tapskonto (eventuelt også «negativ saldo», se nærmere pkt 5.4 ovenfor) som ubeskattet egenkapital i balansen. For å få dette til må det gjøres enkelte unntak fra regnskapsloven; spesielt må det gis unntak for små aksjeselskaper fra å vise

posten «utsatt skatt» i balansen, jf rskl § 6-2 D.I.2. Det er samtidig nødvendig å endre regnskapsloven slik at posten «ubeskattet egenkapital» kan benyttes for små aksjeselskaper, jf rskl § 6-2.C.I.

Innføring av «koblingsmodellen» kan muligens ha selskapsrettslige konsekvenser ved at bokført egenkapital reduseres, jf. utdelingsreglene i asl § 8-1. Dette «problemet» kan eventuelt løses ved at egenkapitalsandelen (78%) av «ubeskattet egenkapital» fortolkes å inngå i begrepet «netto eiendeler», jf. aksjelovens § 8-1 første ledd.

8. Konklusjoner

Hovedformålet med denne forstudien har i henhold til mandatet vært å identifisere midlertidige forskjeller mellom regnskap og skatt for små selskaper og foreslå endringer i regelverkene. Jeg har hatt særlig fokus på hyppig forekomne midlertidige forskjeller. Dette gjelder varige driftsmidler, kundefordringer, varer og garantiavsetninger. Norske fagmiljøer og revisorer har spesielt pekt på disse emnene når det gjelder forenklingsbehov.

Mandatet begrenser forstudien på en slik måte at forslag til endringer i *skattereglene* om avskrivninger ikke omfattes. Jeg har likevel fokusert på avskrivninger, og foreslår som en betydelig forenkling at skattemessige saldoavskrivninger skal kunne føres som avskrivninger i årsregnskapet til små aksjeselskaper. Dette mener jeg kan gjøres selv om forslaget innebærer at regnskapet da *ikke* vil inneholde innregning av gevinster eller tap ved salg av driftsmidler som inngår i en samlesaldo.

Jeg er videre kommet til at vanlige, kortvarige midlertidige forskjeller må kunne reduseres til et minimum ved at de skattemessige målereglene endres slik at de i større grad tilsvarende regnskapsreglene. Tankegangen er at små aksjeselskaper da i stor grad skal kunne benytte målingene etter nye skatteregler direkte i årsregnskapet. For større foretak må det påregnes at det fortsatt i noen grad vil eksistere midlertidige forskjeller. Disse vil imidlertid ha et mindre omfang enn tidligere.

Hovedgrunnen til at endringsfokus har vært på skattereglene er at endringsmulighetene for regnskapsreglene for aksjeselskaper er betydelig mindre grunnet EU-retten.

Forslaget til nye skatteregler kan gi noe tidligere tidfesting/periodisering skattemessig, da realisasjonsprinsippet i dag innebærer at foretakene ikke får fradrag for ukurant for varer, mulig tap på kundefordring og garantiavsetninger. I denne sammenheng er det viktig, som påpekt ovenfor, å fremheve den formelle skattesatsen forut for innføringen av realisasjonsprinsippet i 1992 var over 50%. Det var således et sterkt insitament for skattyter å «presse» regnskapet slik man fikk et så tidlig skattemessig fradrag som mulig. Når nå den alminnelige skattesatsen er 22% er insitamentet for skattyter langt lavere enn når skattesatsen var over 50%, og det er etter min vurdering lite grunn til å frykte at skattyter vil «presse» regnskapsføringen slik at det blir en urimelig tidlig skattemessig periodisering av kostnader. Uansett er forslaget til nye skatteregler utformet slik at selskapene skal ha lite rom for skatteminimerende tilpasninger.

Det er viktig å fremheve at mitt forslag om endring av skatteloven, kun gjelder kortsiktige poster som inngår i et normalt varekretsløp, primært knyttet til varer, kundefordringer og garantiavsetninger. Jeg foreslår således ingen endringer for måling av finansielle instrumenter, og heller ikke for mer langsiktige midlertidige forskjeller, for eksempel knyttet til avsetninger til mulig erstatningstap i rettsvister, og avsetning til pensjonsforpliktelser.

Med mer tilgjengelige ressurser kunne studien om forenklinger gjøre en vurdering av alle områder der måling av eiendeler og gjeld er forskjellig regnskapsmessig og skattemessig. Slik sett kunne et utgangspunkt være de midlertidige forskjellene slik disse fremstår i forskjellskjema (RF-1217). Dette er ikke foretatt da jeg ikke finner tilstrekkelig grunn til å studere midlertidige forskjeller knyttet til mer langsiktige poster. En betydelig omlegging av skatteretten på disse områdene faller etter min vurdering også utenfor mandatet.

Selv om konklusjonen i denne forstudien er at det –med unntak av avskrivningsreglene – er *skattereglene* som primært bør endres, må det legges til at det også er foreslått forenklinger i regnskapsretten. Hovedeksempelet på dette er som nevnt avskrivninger. I tillegg bør kravet for små aksjeselskaper i regnskapsstandarden NRS 8 *God regnskapskikk for små foretak* gjennomgås med tanke på ytterligere forenklinger. Denne bør endres slik at ønsket om tilpasning til skatteretten kan tydeliggjøres. Et eksempel kan være dekomponering av avskrivninger i tilknytning til anleggsmidler. Det bør etter min mening klargjøres at dekomponering bør begrenses til de områder som følger av skatteretten, dvs «tekniske installasjoner» i henhold til skattelovens § 14-41.

Forstudiets viktigste forslag er antakelig at det skal være mulig og naturlig å kombinere regnskapsrettens og skatterettens regler på en slik måte at det er tilstrekkelig med innsending av én regnskapsrapport, se nærmere kap 7 ovenfor.

Slik jeg ser det, hadde det vært ønskelig å gjennomføre en sammenlignende studie med ordningene for små selskaper i for eksempel Sverige, Danmark og Storbritannia før den endelige utformingen av ett felles regnskap blir bestemt. Om ønskelig kan jeg bidra med en slik undersøkelse.

Det er ikke utenkelig at forslag knyttet til avskrivninger kan møte noe motbør i en del miljøer fordi det omfatter alle små selskaper, dvs. også relativt store selskaper med for eksempel nær 70 mill NOK i driftsinntekter. Dette er likevel mitt hovedforslag. Alternativt kan det være en løsning å redusere forslaget til å gjelde «mikroaksjeselskaper» med langt lavere beløpsgrenser (for eksempel 7 mill i omsetning), eventuelt til ikke revisjonspliktige aksjeselskaper. Det vises til diskusjonen i kap 5.4.

Mandatet begrenser i hovedsak studien til å gjelde små selskaper. Noen miljøer vil nok kunne hevde at det er ønskelig å redusere både midlertidige og permanente forskjeller mellom regnskapsretten og skatteretten utover det som er foreslått i forstudien. Derved kunne større grad av forenkling oppnås, både for små og store selskaper.

Muligens bør en bredere anlagt utredning igangsettes.

Lykke til med oppfølgingen av forstudien.

Vedlegg – Mandat

Oppdragsbrev: Juridisk forstudie om forskjeller mellom finans- og skatteregnskapet

Dato: 14.11.2018

Mottager: Professor Hans Robert Schwencke (Handelshøyskolen BI)

1. Innledning

Et finansregnskap, også kalt årsregnskap, oppstilles etter regnskapslovens regler, mens skatteregnskapet oppstilles i henhold til skattelovens regler og rapporteres til skattemyndighetene. Forholdet mellom regelverkene er omtalt slik i NOU 2003:

9 Skatteutvalget: «Regnskapsreglene og skattereglene har i utgangspunktet samme formål, nemlig å måle et korrekt resultat. Regnskapsloven har flere skjønnsmessige kriterier for måling av korrekt resultat. De skjønnsmessige kriteriene gjør det vanskelig å bruke regnskapsreglene fullt ut ved fastsettelse av skattemessige resultat. For skatteformål er det derfor vedtatt flere særregler.»

Særreglene i skattelovgivningen er videre begrunnet i at regnskaps- og skattereglene skal ivareta ulike hensyn. Mens finansregnskapet skal gi et rettviseende bilde av foretakets økonomiske forhold gjennom å følge grunnleggende regnskapsprinsipper og regnskapsstandarder, er skattereglene blant annet utformet ut fra nøytralitets- og likviditetshensyn, samt hensynet til å unngå uønskede tilpasninger. De ulike hensynene bak hhv. regnskaps- og skattereglene har gitt seg utslag i til dels ulike regler for blant annet verdsettelse, tidfesting, klassifisering og definisjoner. Ofte vil disse forskjellene være økonomisk velbegrunnede.

Ulikhetene i regelverkene medfører imidlertid at beregningen av et regnskapsmessig resultat og et skattemessig resultat kan være ressurskrevende for mange skattepliktige.

Forenklingsprosjektet har mottatt innspill fra næringslivet om at det er behov for å vurdere forenklinger på området.

Det skal på denne bakgrunn gjennomføres en juridisk forstudie for å avklare om det finnes områder der det er muligheter for forenklinger gjennom reduksjon av forskjeller mellom finans- og skatteregnskapet. Hovedmålet for forstudien er å gi grunnlag for å vurdere om det er aktuelt å gå videre med et arbeid på området.

2. Utredningen

2.1 Avgrensninger

Nedenfor følger en beskrivelse av hva utredningen bør inneholde. I utredningen skal det avgrenses mot saldoavskrivningsreglene i skatteloven kapittel 14. Dette er et omfattende område som nylig har vært evaluert, jf. NOU 2014: 13 *Kapitalbeskatning i en internasjonal økonomi* og i Meld. St. 4 (2015-2016) *Bedre skatt – En skattereform for omstilling og vekst*.

Dersom utrederen finner at det allerede tidlig i utredningsprosessen er hensiktsmessig å ytterligere avgrense oppdraget til utvalgte områder, er dette mulig. Dette kan være aktuelt der utrederen finner at forenklingspotensialet fremstår størst på visse områder, eller at det er visse områder der forskjellene er åpenbart velbegrunnede og derfor ikke bør endres. Slike eventuelle avgrensninger skal i tilfelle avklares med oppdragsgiver og begrunnes i rapporten.

2.2 Innhold i utredningen

Forstudien bør innledningsvis gi en overordnet oversikt over rettskildene på området for finans- og skatteregnskapet. Forholdet til de aktuelle delene av arbeidet med ny regnskapslov, herunder relevante utredninger fra Regnskapslovutvalget, bør også beskrives. Videre bør det gis en oversikt over de overordnede hensynene bak hhv. finansregnskapet og skatteregnskapet. Også en oversikt over hvilke subjekter som har plikt til å sette opp finans- og skatteregnskap, herunder hvilke særregler som gjelder for mindre foretak, bør gis.

Deretter bør forstudien gi en oversikt over de områdene der det er forskjeller mellom finans- og skatteregnskapet. Skjemaet for forskjeller mellom regnskapsmessige og skattemessige verdier, RF 1217, benyttes som utgangspunkt. Gjeldende rett knyttet til områdene der det er forskjeller bør beskrives, herunder hensynene bak de aktuelle reglene og bakgrunnen for forskjellene mellom dem. Det bør også vurderes om forskjellene er godt begrunnet.

Videre skal forstudien utrede mulighetene for forenklinger på områdene der det er forskjeller. Forenklinger kan for eksempel bestå i at den skattemessige behandlingen på visse punkter skal følge den regnskapsmessige, at begrepsbruken i skattereglene harmoniseres med begrepsbruken i regnskapsreglene, eller at reglene på andre måter endres for å muliggjøre større grad av automatisering og digitalisering av omregningen fra finans- til skatteregnskapet, f.eks. ved mer sjablongmessige beregninger. Forenklinger kan skje både

gjennom endring av skattereglene og av regnskapsreglene. Dersom det identifiseres områder hvor det ev. er rom for å endre avgiftsreglene, og hvor dette vil bidra til forenklinger for de næringsdrivende, skal dette også påpekes.

Ofte vil forskjeller mellom finans- og skatteregnskapet være økonomisk velbegrunnede. Ved endringer i skattereglene for å tilpasses regnskapsreglene, må eventuelle forenklingsgevinster knyttet til omregningen fra finans- til skatteregnskap, veies opp mot eventuelle negative økonomiske eller administrative konsekvenser. Videre må det ved vurderingen av konkrete forslag til forenklinger særlig tas hensyn til at skatteopplysningene skal være kontrollerbare, og ikke bør baseres på skjønnsmessige vurderinger som er vanskelige å overprøve. Videre må mulige utfordringer som følge av at mange regnskapspliktige kan velge mellom regnskapsavleggelse etter NRS eller IFRS, vurderes. Forholdet til EØS-rettslige forpliktelser bør også vurderes. Videre bør risikoen for uønskede tilpasninger og redusert etterlevelse knyttet til de enkelte forslagene vurderes. Ved forslag om harmonisering eller tilpasning av skattereglene til regnskapsreglene bør det vurderes hvordan eventuelle senere endringer i regnskapsreglene skal håndteres, og omvendt.

Forstudien bør også særskilt vurdere muligheter for forenklinger for en nærmere definert gruppe små virksomheter.

For regnskapspliktige enkeltpersonforetak og ansvarlige selskaper som kun har personlige deltakere og som oppfyller vilkårene for små foretak i regnskapsloven § 1-6, er det i lovens § 3-2b gjennomført et forenklingstiltak (i kraft 1. januar 2018 med virkning for regnskapsåret 2017). Etter bestemmelsen kan disse utarbeide årsregnskap basert på skatterapporteringen av årsresultat og balanse samt tilpassede tilleggsopplysninger når dette kan anses som god regnskapsskikk for slike regnskapspliktige. Som et resultat av denne bestemmelsen utarbeides det en egen næringsoppgave 5 som har som mål å dekke både innlevering av årsregnskap og innlevering av næringsoppgave. Når den skattepliktige kun trenger å rapportere sine regnskapstall og skattetall i én innsending etter ett regelsett, én gang i året, anses dette for å være en forenkling. Forstudien bør vurdere om reglene i § 3-2b kan utvides til også å gjelde små aksjeselskap.

Resultatet av forstudien kan være at det ikke foreligger noen gode forenklingsmuligheter, f.eks. fordi eventuelle forslag kommer i konflikt med hensynene nevnt over. I så fall skal vurderingene som ledet til denne konklusjonen, beskrives.

3. Leveranse

Forstudien skal resultere i en rapport. Ettersom dette er en forstudie, forventes ikke forslag til lov- eller proposisjonstekst. Dersom forenklingsmuligheter identifiseres, bør imidlertid rapporten inneholde konkrete forslag til hva reglene bør endres til på disse områdene.

4. Frister

Frist for endelig rapport er 1. mai 2019.

Referanseliste

- EC Commission. 1978. "The Fourth Directive."
- Europaparlamentet. 2013. EUROPAPARLAMENTS- OG RÅDS DIREKTIV 2013/34/EU AV 26. JUNI 2013 om årsregnskaper, konsernregnskaper og tilhørende rapporter for visse typer foretak, om endring av europaparlaments- og rådsdirektiv 2006/43/EF og om oppheving av rådsdirektiv 78/660/EØF og 83/349/EØF.
- Finanstilsynet. 2019. Gjennomføring av regnskapsdirektivet i norsk rett, brev av 22.3.2019.
- Flock, Carl. 2019. Skattemessige saldoavskrivninger i årsregnskapet for små foretak - en uttalelse av 23. april.
- Flower, J. 1994. *The Regulation of Financial Reporting in the Nordic Countries*. Stockholm: Fritze.
- Haller, A. 1992. "The Relationship of Financial and Tax Accounting in Germany: A Major Reason for Accounting Disharmony in Europe." *The International Journal of Accounting* 27:310-323.
- Handeland, Ø, and H Schwencke. 1985. *Regnskapsloven og aksjelovens årsoppgjørskapittel - kommentarutgave*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hanstad, Per. 2019. Revisjonsbransjen må skape tillit på nye arenaer. edited by Charlotte Hartvigsen Lem. Magma.
- Harboe, Einar. 2004. "Frimodig ytring. Aktsomhetskravet i skatteretten - Er forenklinger av regelverket nødvendige?" *Skatterett* 2004 (2):203-207.
- Hauge, Harald. 2012. *Realisasjonsprinsippet - skatterettslig tidfesting av kostnader : særlig om avsetninger og betingede kostnader*. Oslo: Universitetsforl.
- Knudsen, Espen, and Trine Husaas. 2009. "Forenklinger i aksje- og regnskapslovgivningen for små selskaper." *Revisjon og Regnskap* 4 (2009):17-20.
- Kristensen, Roy. 2011. "Bokføringens betydning for styring og rapportering." In *Moderne Forretningsjus II*, edited by Tore Bråthen. Fagbokforlaget.
- Magnus Aarbakke, Asle Aarbakke, Gudmund Knudsen, Tone Oftstad og Jan Skåre, . 2017. *Aksjeloven og allmennaksjeloven. Lovkommentar*: Universitetsforlaget.
- Nobes, C. , and Hans R. Schwencke. 2006. "Modelling the Links between Tax and Financial Reporting Links: A Longitudinal Examination of Norway over 30 Years up to IFRS." *European Accounting Review* 15 (1):63-87.
- NOU 1992:29 -Regnskapsføring av skatter.
- NOU 1993:2 Differensierte krav til årsoppgjør, konsernoppjør og revisjonsplikt)
- NOU 2014:13. 2014. "Kapital beskatning i en internasjonal økonomi."
- NOU 2015:10 Om lov om regnskapsplikt.
- Ot.prp. nr. 1 (1999-2000). "Skatte- og avgiftsopplegget 2000 - Lovendringer."
- Ot.prp. nr. 26 (2005-2006). "Om lov om endringer i skatte- og avgiftslovgivningen (endret skatte- og avgiftsopplegg 2006 mv.)." In.
- Ot.prp.nr. 35 (1990-1991). "Skattereformen 1992."
- Schwencke, Hans R. 2003. "Grensen mellom egenkapital og gjeld i norsk regnskapsrett. Behov for klargjøring av regnskapsreglene?" *Nordisk tidsskrift for selskapsret* 2003 (1).
- Schwencke, Hans R. 2007. "Goodwill eller konsesjon? - En regnskapskommentar til en skattedom." *Skatterett* 2007 (1).
- Schwencke, Hans Robert. 1985. "Hvilken passivmodell skal jeg velge?" *Revisjon og regnskap* 1985 (5).
- Schwencke, Hans Robert. 2002. *Accounting For Mergers and Acquisitions in Europe*: IBVD.
- Schwencke, Hans Robert. 2019a. "Standardsetting på regnskapsfeltet - på stedet hvil?" *Magma* 0119.
- Schwencke, Hans Robert; Baksaa, Kjell Magne; Haugen, Dag Olav; Stenheim, Tonny; Avlesen- Østli, Erik. 2019b. *Årsregnskapet i teori og praksis 2018*: Gyldendal økonomisk forlag.
- Tobias Swanstrøm. 2019. Avskrivninger i Sverige - e-mail.
- Zimmer, Frederik. 2018. *Lærebok i skatterett*. 8. utg. ed. Oslo: Universitetsforl.